

Slovenské pohrebníctvo

magazín nie len pre profesionálov

IV / 2013

**4,75 €
nepredajné**

Publikované pod záštitou Slovenskej asociácie pohrebných a kremečných služieb

ISSN 1339-2131

Hora smrti

Vojnové cintoríny

Krypty v Malackách

Profesia hrobár na Slovensku

Úlohy Čestnej stráže prezidenta

Plníme želania ťažko chorých detí

Editoriál

redaktora Pavla Onderu

Vážení priatelia,

rok 2013 bol bohatý na udalosti vo všetkých smeroch. Nebolo tomu inak ani v oblasti pohrebníctva. Legislatívne zmeny sa dotkli dohodárov, ktorých je v pohrebných službách a u správcov cintorínov neúrekom. Objavili sa aj niektoré novinky: QR kód si našiel cestu na náhrobné kamene, novinky neobišli ani spomienkové predmety, výrobcovia truhliel sa zamerali na ekológiu... O tom všetkom sme informovali. Pozreli sme sa na to, čo sa deje ak nastane úmrtie vo väznici, neobišli sme poradenstvo pre občanov i obce. Celý obsah roku 2013 a predchádzajúcich rokov nájdete aj na našom webovom portáli (názov dole na tejto stránke).

V poslednom tohtoročnom vydaní sme sa viac tematicky zamerali na smútok a jeho prežívanie po odchode našich drahých. Pripravili sme sedem článkov, ktoré sa dotýkajú tejto citlivej oblasti. Je dôležité hovoriť o smútku a rátať s ním vo svojom živote. Smútok a bolesť po strate blízkeho vie byť veľmi nebezpečná, v niektorých prípadoch môže viesť aj k smrti smútiaceho. Keď však budeme o procese smútenia vedieť čo najviac, značne znížime hroziace riziká. Človek potom neostane zaskočený, smútok ho síce neobide, ale bude sa s ním vedieť ľahšie vysporiadať.

Snažíme sa obsah magazínu pripravovať tak, aby si každý v ňom mohol nájsť niečo, čo mu pomôže, čo ho zaujme, prípadne mu poradí. Ani v budúcom roku nebudú chýbať témy, na ktoré ste si už zvykli. V prvom rade ide o poradňu. Radíme pozostalým v našom „manuáli“, ďalej správcov cintorínov pri ich údržbe a rozširovaní, oboznamujeme s trendami, ktorými sa ubera ostatná Európa.

V článkoch týkajúcich sa našej histórie sme poodkryli rúšku tajomna slovenských kostolov, pod ktorými sa ukrývajú krypty. Niektoré sú verejnosti prístupné, iné, žiaľ, na sprístupnenie iba čakajú. Ide o nový seriál, na ktorý nám prišlo do redakcie veľa pozitívnych ohlasov a návrhov na reportáž z miest, kde naši čitatelia bývajú. Všetkým, ktorí si našli čas a reagovali na náš magazín, srdečne ďakujeme. Pokiaľ sme na niektoré ohlasy ešte nestihli odpovedať, určite tak urobíme v čo najkratšom čase.

Blíži sa koniec roka a s ním i vianočné sviatky. Ide o čas, kedy sú ľudia citlivejší ako po iné dni v roku. Po predvianočnom zhone sa máme čas zastaviť, obzrieť späť a zhodnotiť uplynulé obdobie. V nejednej rodine ostane pri vianočnom stole prázdne miesto, ktoré bolo ešte minulé Vianoce obsadené. Žiaľ, taký je život. Zaspomínajme si v tomto čase na svojich blízkyh, ktorí museli z vyššej moci tento svet opustiť. Nechajme svoje emócie prúdiť von, spomínajme na lásku a nezabudnuteľné chvíle, ktoré sme v ich blízkosti prežili. Takto si ich pamiatku uctíme tým najkrajším spôsobom.

Za celú redakciu želim všetkým našim čitateľom pokojné prežitie Vianoc a pevné zdravie počas celého roku 2014.

Pavel Ondera

Slovenské pohrebníctvo
ročník III., číslo IV, december 2013
štvrtročník

Vydavateľ
SAPaKS, Slovenská asociácia pohrebných
a kremačných služieb
Trojičné námestie 12, 821 06 Bratislava
IČO: 30869421

Šéfredaktor
Ladislav Stríž

Redakcia
PhDr. Marcel Lincényi, Bc. Helena
Schusterová, Pavel Ondera, Mgr. Zuzana
Dinková, Mgr. Zuzana Voštenáková

Stáli prispievatelia
Ing. Denisa Halajová, PhD.,
PhDr. Margita Jágerová, PhD.,
Peter Kicoš, Mgr. Peter Ondera

Grafika & design
Pavel Ondera

Fotografie
Pavel Ondera, Peter Kicoš

Obálka
Zimný cintorín
fotografia Pavel Ondera

Kontakt
+421 903 716 024
+421 903 756 679
www.pohrebnictvo.sk
e-mail: sapaks@sapaks.sk
e-mail: pohrebnictvo@pohrebnictvo.sk

Registrácia
MK SR č. EV 4257/11
ISSN 1339-2131

Tlačiareň
SINEAL spol. s r.o., Kazanská 2,
821 06 Bratislava

Cena
Reálna cena 4,75 €, magazín je
nepredajný, distribuovaný zdarma na
náklady vydavateľa - SAPaKS

Distribúcia
HENRIETTA direct marketing s.r.o.
henrietta@henrietta.sk

Vyšlo
15. decembra 2013

Nasledujúce vydanie
uzávierka 20. 02. 2014
distribúcia 15. 03. 2014

Partneri a sponzori
TOPA s.r.o., www.topa.sk
LAUK s.r.o., www.lauk.sk

Z obsahu magazínu

Hora smrti

Holý vrch nazývajú tiež Diamír Kráľ vrchov, ale taktiež dostal aj prezývku Hora smrti.
str. 10 - 11

Primátor Levíc o situácii v kraji
Levické cintoríny by sa mohli stať inšpiráciou
pre ostatných správcov pohrebísk na Slovensku.
str. 12 - 13

Väčšina Pálfiovcov odpočívá v Malackách

Krypty dali pôvodne postaviť františkáni pre mŕtvych členov svojho rádu. Prvým pohrebom v kostole...
str. 14 - 15

Hrobár v tradičnej kultúre Slovenska
Osoba, ktorá mala kedysi na starosti kopanie hrobov,
pochovávanie mŕtvych sa nazývala a podnes sa nazýva...
str. 18 - 19

Čestná stráž prezidenta SR

Každý prezident, vrátane bývalého, má nárok na štátny pohreb s úplnými vojenskými poctami...
str. 20 - 21

Správy z Českej republiky, zmena zákona
Nově má každý právo rozhodnout za svého života
o způsobu svého pohřbu. Od nového roku tak přestává...
str. 24 - 27

Vojnové cintoríny na Slovensku

Na Slovensku sa nachádza 32 495 vojnových hrobov,
v ktorých je pochovaných celkovo 160 000 vojakov...
str. 32 - 33

Súčasný trendy v úpravách detailu hrobov

Vzhľad hrobu, ako základnej jednotky pohrebiska, významne ovplyvňuje celkový obraz pohrebiska. Úprava hrobového miesta a vzhľad náhrobku sú vyjadrením vzťahu medzi živými a mŕtvymi a starostlivosť o hrob je chápaná spoločnosťou ako meradlo úcty pozostalých k zosnulým. Dizajn hrobového miesta je veľmi rôzny, mení sa spolu s kultúrou, národnými a náboženskými zvyklosťami, prírodnými podmienkami, dostupnosťou materiálov, technickým pokrokom atď. Súčasný dizajn hrobov v strednej Európe ovplyvňuje výrazne najmä priemyselná výroba náhrobkov spojená s ich typizáciou a dovoz nových materiálov.

Hľadanie vhodnej formy náhrobku je veľmi citlivá záležitosť. Príliš veľké obmedzenie výberu formy náhrobkov ich typizáciou potláča možnosť osobitného vyjadrenia odkazu náhrobku. Naopak, neobmedzené možnosti formy náhrobkov pôsobia v rámci hrobového poľa rušivo a zvädzajú ku gýču. Návrat individuálneho náhrobného dizajnu je možný v rámci kvalitných, citlivých regulatív cintorína, ktoré nie sú len neprimeranými obmedzeniami, ale cestou, ako nájsť kvalitný náhrobok. Preto v spolupráci s odborníkmi je nutné poukázať na také formy náhrobkov, ktoré by boli vhodné pre priemyselnú produkciu, ale zachovali by si kvalitný dizajn. Ako príklad takejto snahy na Slovensku je možné uviesť pokus o zavedenie jednotných foriem náhrobkov na Ružinovskom cintoríne v Bratislave pri jeho založení v 80-tych

rokoch. Obmedzený počet náhrobkov môže byť riešený úplne individuálne, napr. ako umelecké sochárske diela, najmä ak ide o hroby významných osobností. Takéto formy náhrobkov, odlišné od ostatných, si vyžadujú vybudovanie pokojného pozadia. Vhodné je preto vyčleniť im samostatné miesto v rámci plochy cintorínov.

V minulosti sa na úpravy hrobov používal prírodný materiál, ktorý sa dal ručne ľahko opracovávať, teda najmä drevo a kameň. Používaním leštených náhrobných kameňov rôznych farieb v kombinácii s betónovými obrubami a platňami sa však v posledných desaťročiach vytratila z našich cintorínov krásna tradičných materiálov spätých s krajinou. Východisko je možné hľadať znova vo výbere takého materiálu, ktorý je pre daný región typický. Za vhodný materiál je možné považovať ľahšie opracovateľné druhy kameňa, najmä pieskovec, drevo, kov. Vhodné je skôr prírodné opracovanie kameňa, ktoré rešpektuje jeho štruktúru a lepšie sa kombinuje s rastlinami. Písmo má byť jednoduché, čitateľné a zhodujúce sa s formou náhrobku. Veľkosti náhrobkov je potrebné stanoviť s ohľadom na veľkosť hrobu. Zvlášť citlivo by mala byť zvolená veľkosť náhrobku pri urnových hroboch, kde vzhľadom na ich veľkosť, sú vhodné malé epitafné dosky.

Súčasný vzhľad našich cintorínov je poznačený vyvýšenými obrubami plochy hrobov, ktoré komplikujú údržbu a prevádzku v hrobovom poli. V súčasnosti sa preferujú také úpravy hrobov, kde je plocha hrobu bez vyvýšenia a plocha hrobu je ohraničená obrubou v úrovni terénu. V jednom hrobovom poli by mal byť použitý jednotný materiál obrúb hrobov.

Fotografie cintorína Schwerin poskytl a článok pripravila, Ing. Denisa Halajová, PhD.

Aj smrť vraj možno obliecť do ekoplášťa

V poslednom čase sa ku mne dostalo viac informácií o ekomožnostiach pri pohrebe. Hoci je práve smrť v našej spoločnosti dosť často tabuizovaná, dotýka sa každého z nás cez blízkych, priateľov, známych. Mňa sa dotkla vtedy, keď siahla po mojich dvoch najbližších, potom som bola do jej príchodu aj s ockom a svokrom. I v nemocnici na detskom oddelení onkológie som ťažko prežívala odchody detí.

Dcéra ma inšpirovala k hrobovej skalke

Keďže sa ma teda smrť vždy dotýka akosi zblízka, začala som vyhľadávať informácie na internete, ale súčasne som sa nad tým hlboko zamyslela a myseľ mi vyhodila spomienky dotýkajúce sa smrti mojich blízkych.

Keď som trávila s našou pätnásťročnou dcérou jej posledné dni na detskej onkológii v Banskej Bystrici, často sme sa rozprávali o skalke a možnostiach pestovať v nej rôzne rastliny. Netušila som, že moje dievčatko inklinuje k prírode a rastlinkám. Vždy bola pre mňa v kolónke športovkyňa. Jazdila totiž na lyžiach od šiestich rokov, takže trikrát do týždňa tréningy a víkendy na pretekoch.

Odrazu, keď ju choroba položila do postele, zatúžila po voľnosti v prírode. Niekoľkokrát mi povedala, pozerajúc do okna: „Lastovičkám je dobre, môžu si slobodne lietať a nikto ich neoperuje.“ Narážala na svoje niekoľkonásobné operácie bruška, v ktorom sa jej po rádioterapii rozpadali črievka. A potom ju zaujali rastlinky v skalke. Keď zomrela, rozhodli sme sa s manželom urobiť jej z hrobu záhon plný skalničiek.

Vysadiť na hrob stromy spomienok?

Hrob sme udržiavali ho niekoľko rokov, až kým sme už neunesli nátlak okolia. Vraj sa patrí dať jej urobiť „normálny“ hrob. Keď priatelia robili betónový obrubník, nezvládla som plač. Tolko ťažkého betónu na jej jemné tielko! Viem, viem, že ona to necítila, ale mňa to tlačilo. Na náhrobnom kameni má vytesanú aspoň ružu. Zlomenú. Zlomenú lipovú vetvičku v skalke dostal na hrob aj môj manžel. Raz sedím pri nich na jednom betónovom obrubníku, inokedy na druhom. Zlomené rastlinky symbolizujú pre mňa ich odvolanie v mladom prúde života. Ona mala pätnásť a on niečo nad štyridsať.

Zaujala ma však myšlienka vysadiť na hrob svojich blízkych semenka stromov či malé stromčeky. Vraj stromy spomienok vyživované z tiel nebožtíka spojené s úctou k nim. Mám pri tejto predstave zvláštny pocit. Na jednej strane zdravý krásny strom, ktorý by šumel listami o živote a smrti mojich blízkych, na druhej, žil by z nich... Asi som „citlivý materialista“, keď ma ekomožnosti hrobu rozvojili, no v podstate aj skalničky na dcérinom hrobe žili z nej.

Vybudovať park či lesík spomienok?

Samozrejme, možnosti ekopohrebu sa neupriamujú len k stromu na hrobe, ale aj k urne pod stromom. Moja babička z Prahy chcela byť po smrti vo voľnej prírode, tak ju jej syn po spálení doslova rozsypal okolo Vltavy. Sú však aj ďalšie „ekofunebrácke“ záležitosti, nevynímajúc ani pohrebný ekoobrad vo voľnej prírode. V Čechách údajne podobné služby už ponúkajú. Väčšiu zvedavosť ako záujem pozostalých vraj preukazujú médiá.

Viac sa mi však páči myšlienka, že pri každom výročí smrti mojich blízkych môžem zasadiť strom, a tak si hocikde vybudovať lesík či park spomienok. Či hocikde, neviem, no už mám prvé semenka. Cédrové. Priniesol mi ich priateľ s tým, aby prinášali radosť. Spojím si teda radosť, spomienky na mojich odídených a ruskú šamanku Anastáziu (knihy o nej som kedysi hltala na posedenie) do jedného stromu.

DagmaRA Sarita Poliaková

TOPA
ECO - URNA

www.topa.sk

Urna je vyrobená z ekologicky rozložiteľných materiálov

Kontakt: 0903 910 656
topa@topa.sk

CHRÁNIA HROBY PRED STROMAMI

Počas reportáží po slovenských cintorínoch sme sa od viacerých správcoch dozvedeli, že jedným z najväčších problémov sú staré a vysoké stromy, ktoré ohrozujú návštevníkov pietnych miest ako aj samotné pomníky. Tieto stromy ošetrojú alebo odstraňujú horolezci, respektíve špecialisti pomocou žeriavov. O starostlivosti o zeleň na cintoríne sme sa rozprávali s Mariánom Šataníkom zo spoločnosti Pre STROMY.

Zatiaľ, čo v záhrade alebo v parku sa suchý alebo starý strom odreže motorovou pilou bez väčších problémov, odstránenie vysokého smreka, či jedle na cintoríne nie je až také jednoduché práve pre možné poškodenie pietnych pomníkov pod nimi. V čom sú špecifiká odstraňovania stromov na cintoríne?

Väčšinou sú pod stromami husto uložené hrobové kamene a pomníky. Keďže je obmedzený priestor na prácu, všetky práce sa uskutočňujú za pomoci lanovej horolezeckej techniky. Jednotlivé odrezané časti koruny viažeme do lán a po cca metrových kusoch ich spúšťame na zem. Niekedy je situácia tak komplikovaná, že pod stromom nie je ani meter štorcový. Vtedy odrezané konáre spúšťame pomocou zhotovenej lanovky na odľahlejšie voľnejšie miesto. Špecifiká sú teda v tom, že situácia pri výrube/oreze je zakaždým iná. Je na rozhodnutí arboristu, ako si s ňou poradí. Aký systém zlaňovania vymyslí a bezpečne dopraví päťdesiat až sto kilogramové klaty z výšky 20 metrov na zem, samozrejme, bez toho, aby sa niečo poškodilo. Pre mňa osobne je to vždy nová úloha a výzva. Treba pri tom zohľadňovať viaceré faktory, pracovné stanovište, stav stromu, veterné podmienky, treba ovládať základy fyziky a najdôležitejšie je, treba dbať na bezpečnosť stromolezcov. Návštevníci cintorína majú, samozrejme, zamedzený vstup na pracovné miesto, teda sú mimo ohrozenia. Je to náročná a nebezpečná práca, zbrklé úkony, alebo nepremyslené kroky sa nevyplácajú.

Kedy sa rozhodujete pre rezanie stromu pomocou žeriava a kedy ho odstraňujú horolezci?

Väčšinou sa na cintoríny do úzkych uličiek plošina alebo mechanizmus ani nedostane. Je to skôr výnimočne, keď použijeme stroje. Plošiny sa dajú využiť pri prácach v meste, v parkoch, kde sa s nimi je kam postaviť.

Ako často odstraňujete stromy na cintorínoch?

Na výrubu je z vyhlášky stanovený termín mimo vegetačného obdobia, ktorý začína prvým októbrom a končí posledným marcom. V tomto období väčšinou rúbeme stromy, ktoré sa označili počas roka za nevhodné, či poškodzujúce majetok. Ak sú stromy v havarijnom stave, napríklad po víchrici, z bezpečnostných dôvodov uskutočňujeme výrub aj počas vegetačného obdobia.

Pamätáte sa na najvyšší strom, ktorý vaša spoločnosť odstraňovala na cintoríne?

Bol to cca 28 – 32 metrový pyramidálny topol čierny na petržalskom cintoríne Kopčany.

Zrejme nie vo všetkých prípadoch pristupujete k odstráneniu stromu. Je jednoduchšie na cintoríne strom odrezat, alebo správne ošetriť?

V niektorých prípadoch, je výrub nutný, keďže sú stromy na cintorínoch na veľmi frekventovaných miestach. Keď je strom preschnutý, má nebezpečné pukliny, je napadnutý drevokaznou hubou, či staticky neistý, prikláňame sa k výrubu. Rozhodnutie je teda na arboristovi, ten musí podľa viacerých kritérií určiť, či je výrub nevyhnutný alebo postačí strom orezať. Našou úlohou je sa o stromy starať, takže strom nerúbeme, ak je postačujúci orez alebo jeho redukcia. Po ošetrovaní môže strom rásť a slúžiť ešte ďalšie roky.

Staré stromy neohrozujú len okolitých návštevníkov cintorínov, ale aj odborníkov, ktorí ich ošetrojú. Je nebezpečné ošetrovať stromy nad pomníkmi?

Je to rovnako nebezpečné ako na iných stanovištiach. Je to práca vo výškach s motorovou pilou. Musíte mať skúsenosti, certifikáty, potrebnú techniku, morálku a poriadny pud sebazáchovy. Na bratislavských cintorínoch sa staráme o vzrastlé stromy, postupne zavádzame koncepciu starostlivosti a dopĺňame ju o potrebnú dokumentáciu. Celá starostlivosť o stromy, nielen na cintorínoch, by mala mať dlhodobú, minimálne dvadsať ročnú koncepciu, čím sa v budúcnosti dá predísť kalamitným stavom stromov.

Náročné ošetrovanie, respektíve odstraňovanie stromu na cintorínoch si určite vyžaduje zvýšené náklady...

Náklady na odstránenie stromov sú zakaždým iné. Závisí to od viacerých faktorov, ktoré som spomínal vyššie. K určeniu ceny je nevyhnutná obhliadka a zváženie celej situácie.

Čo by ste odkázali ľuďom, ktorí na cintoríne sadia stromčeky?

Ja osobne nemám kompetenciu takýmto ľuďom niečo odkazovať, ale môže to urobiť príslušný správca cintorínov. V prvom

rade, podľa môjho názoru, na cintorínoch chýba dlhodobá koncepcia starostlivosti o zeleň, do ktorej by sa zmestila aj stať o novovysadených stromčekoch. Svoju voľnú výsadbu by som pokutoval. Jediný dôvod, prečo tam tie stromy, zväčša tuje, ľudia sadia, vidím v tom, že chcú opticky oddeliť to ich hrobové miesto od tých ostatných. Tu by som skôr navrhol medzi rady hrobov vysadiť celistvý živý plot, ktorý by sa pravidelne ošetroval a nikdy nepresiahne výšku 160 cm. Cítim sa trápne za zosnulých, ktorým pozostali vyleštia kameň do ligotava, ale v uličke hneď za pomníkom je neuveriteľný bordel. Príde mi to, ako keby čistili ten hrob pre okoloidúcich, alebo susedov, veď tí sa za pomník nepozerajú. Čo dodať? Odráža to slovenskú národu.

Aké iné služby zabezpečujete na cintorínoch, respektíve rozptylových lúčach pri krematóriách?

Kľúčom k starostlivosti o stromy na väčších plochách je dlhodobá koncepcia. Vtedy máme aj my aj objednávateľ prehľad o stave drevín, taktiež sa jednoduchšie orientujeme vo vykonaných úkonoch a plánovaných prácach. Takže treba najskôr zhodnotiť, čo chceme na danej ploche dosiahnuť, potom posúdime skutočný stav stromov na danej ploche, následne navrhujeme opatrenia doplnené odbornými posudkami jednotlivých drevín a môžeme sa pustiť do dlhohodobej práce. Tu sa delí práca na orezávanie, výrub a bezpečnostnú väzbu. Po výrube a oreze

Náročný výrub 32 metrového pyramidálneho topola čierneho na cintoríne Kopčany v bratislavskej Petržalke

treba tiež odstrániť drewnú hmotu. Drewnú hmotu najprv naštiepkujeme, aby sme ju mohli ekonomicky naložiť do veľkocapacitného kontajnera. Štiepka sa odváza na ekologickú skládku, kde ju vedľa ešte zhodnotiť, napríklad na kúrenie. Taktiež zabezpečujeme frézovanie pňov, ktoré po stromoch ostávajú. V neposlednom rade zabezpečujeme náhradnú výsadbu malých, ale aj vzrastlých stromov.

Marcel Lincényi, foto archív Marián Šataník

Navštívili sme miesta večného odpočinku známych českých aj slovenských osobností

Ako vyzerajú hroby celebrit?

Začiatok novembra je už tradične časom, kedy si spomíname na našich príbuzných a blízkych, ktorí už nie sú medzi nami. Veriaci s veľkou úctou slávia Sviatok všetkých svätých (1. 11.) a pre ateistov je zase určená Pamiatka zosnulých (2. 11.) Na prelome októbra a novembra sa teda cintoríny a krematória na Slovensku zaplnia tisíckami smútiacich pozostalých, ktorí si chcú svojich predkov, partnerov či príbuzných uctiť nejakým venčekom, kyticou kvetov či aspoň zapálením sviečky. Niekedy tak urobia aj pri hroboch tých, s ktorými sa osobne možno ani nikdy nestretli – známych hercov, spevákov, športovcov či iných obľúbených osobností...

Vladimír Menšík

Olšanské cintoríny patria k najväčším pohrebným miestam na území Prahy. Ulica Jana Želivského ich rozdeľuje na dve časti. V menšej časti je rozsiahly židovský cintorín, kde je miesto posledného odpočinku pražského rodáka – spisovateľa Franza

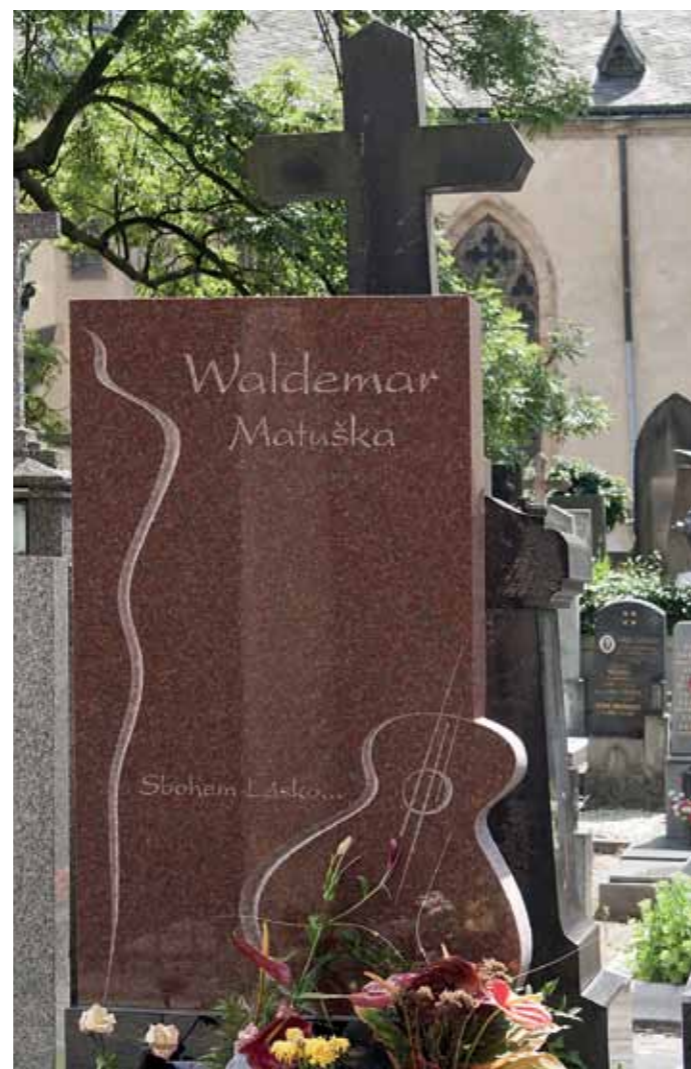

Kafku či hercov Jindřicha Plachtu a Oldřicha Nového. V druhej časti cintorína sa nachádzajú hroby Rudolfa Hrušínského, známej dvojice Jiří Voskovec – Ján Werich a Vladimíra Menšíka. Ten zomrel 29. mája 1988 vo veku necelých 59 rokov. Dlhé roky mal ťažkosti s astmou a keďže na lieky dostupné vo vtedajšom Československu bol alergický, museli mu medikamenty voziť zo zahraničia.

Napriek zhoršujúcemu sa zdravotnému stavu chcel Vláda stále veľa pracovať, lebo živil desaťčlennú rodinu. Okrem toho, ako astmatik, vyfajčil denne aj 40 cigariet a nie je nijakým tajomstvom, že si rád aj vypil. V sobotu 28. mája mal vystupovať v brnianskej hale Rondo, ale bolo mu od rána veľmi zle. Vtedy si už každodenne musel pichať injekcie na povzbudenie činnosti srdca priamo do žíl, užíval sedatíva proti bolesti, aj silné lieky na žalúdok. Je možné, že táto kombinácia mu viac ubližovala než prospievala. Poslednú noc strávil v byte u svojej mamy a celú noc narietal. Sanitkou ho previezli do nemocnice, kde sa mu snažili pomôcť, ale jeho organizmus bol už príliš zničený a na druhý deň zomrel. Okrem hrobu si môžu priaznivci Vladimíra Menšíka obzrieť aj jeho rodný dom v Ivančiciach na Morave, na ktorom je osadená pamätná doska, alebo navštíviť rozhľadňu na Hlíne či chalupu v Dolnej Polici na Českolipsku, ktorej časť slúžila ako múzeum. Jeho syn Petr zase prevádzkoval v Brne kaviareň Vladimíra Menšíka.

Waldemar Matuška

Legendárny český spevák, ktorého mamou bola Slovenka Mia Malinová sa narodil 2. júla 1931 v Košiciach a zomrel 30. mája 2009 v Miami na Floride. Je pochovaný na Vyšehradskom cintoríne v Prahe a jeho hrob je návštevníkmi dodnes vyhľadávaný a stále doslova obsypaný kvetmi. Ľudia na ňom na jeseň robia

krížiky z gaštanov alebo zapalujú sviečky. Waldemar Matuška sa vyučil za sklára, ale oveľa viac ho bavila hudba. Vedel hrať na niekoľkých hudobných nástrojoch, ale napokon sa presadil ako spevák. V bývalom Československu bol veľmi populárny aj vďaka nezabudnuteľným piesňam ako napr. Tereza, Sbohem lásko, To se nikdo nedoví, Růže z Texasu či Slávici z Madridu. V roku 1986 z republiky emigroval do USA, kde sa spolu s manželkou Olgou aj usadil. Tri roky po ich odchode našťastie komunistický režim v ČSSR padol, ale on sa už domov nikdy nevrátil. V roku 2000 absolvoval operáciu hrubého čreva. V roku 2007 rušil koncerty pre vysoké horúčky. Ešte ako 75-ročný absolvoval veľké turné v Čechách a na Slovensku a potom odletel do USA, kde nakoniec podľahol zápalu pľúc v kombinácii so zlyhaním srdca vo veku 78 rokov.

Jiří Schelinger

Na najväčšom pražskom cintoríne, v pražských Olšanoch, je aj hrob kedysi veľmi populárnej rockovej hviezdy Jiřího Schelingera. Otázne však je, či sa v ňom naozaj nachádzajú pozostatky tohto speváka, ktorý tragicky zahynul 13. apríla 1981 v Bratislave, keď pravdepodobne neprežil skok do Dunaja zo Starého mosta. Mal iba 30 rokov, jeden mesiac a jeden týždeň.

Schelinger sa narodil 6. marca 1951 v českom Bousove, kúsok od Čáslavy. Jeho otec bol učiteľom hudby, a tak sa Jiří už počas základnej školy naučil hrať na gitaru. Neskôr pôsobil v rôznych formáciách, začal aj spievať a vo veľkom nahrávať. K jeho najznámejším pesničkám patrili Holubí dům, Šípková Růženka, René, já a Rudolf či Jahody mražený. V osudný deň sa nachádzal na Slovensku, lebo v bratislavskom štúdiu ČST mal nahrávať videoklip ku skladbe Což takhle dát si špenát z rovnomeného filmu. Vo vinárni sa zoznámil s mladým párom, kde sa vraj Schelinger venoval slečne viac než bolo jej priateľovi príjemné. Napokon sa všetci traja vybrali na Starý most, odkiaľ obaja alkoholom posilnení muži skočili do vody. Bratislavčanovi sa podarilo v rieke zachytiť bôje a zachrániť sa, kým český spevák sa z Dunaja už nevyvoril. O mesiac neskôr, presnejšie 7. mája 1981 vytiahli pri osade Bodíky z rieky telo muža v pokročilom štádiu rozkladu. Pitva potvrdila, že muž zomrel na infarkt, ale Jiřího totožnosť nikto z príbuzných nepotvrdil.

Na základe zubárskej karty však bol spevák identifikovaný a pochovaný na cintoríne v Olšanoch. Podľa inej teórie Dunaj Schelingerovo telo vyplavil až v Maďarsku, kde ho pochovali ako neznámyho muža. Niektorí fanúšikovia však dlho verili, že spevák skok prežil, svoju smrť len zinscenoval, pričom sa mu podarilo emigrovať a dodnes žije niekde v ústraní. Nie je to však veľmi pravdepodobné...

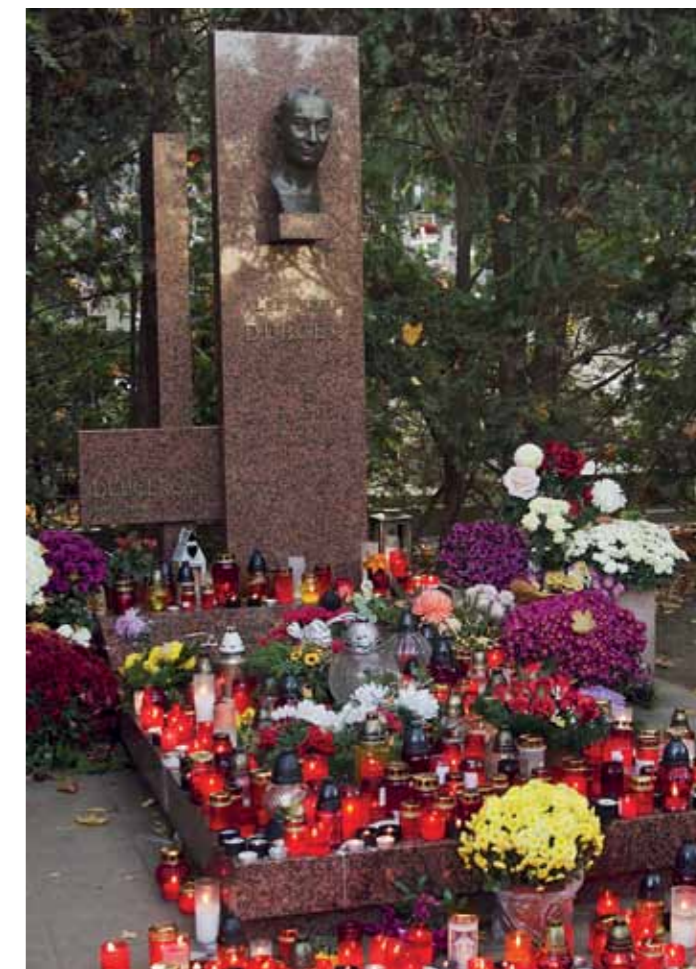
Slávni v Slávičom údolí

Najviac známych slovenských osobností z oblasti spoločenského života, teda politiky, kultúry, hudby, literatúry, výtvarného umenia, ale aj známych hercov či populárnych športovcov našlo miesto svojho posledného odpočinku na cintoríne v Slávičom údolí.

Najčestnejšie miesto – hneď oproti hlavnému vchodu má obľúbený politik a štátnik **Alexander Dubček** (1921 – 1992). Na pomníku sa nachádza na podstavci aj jeho busta, takže aj mladší ľudia, ktorí ho asi nikdy naživo nevideli, môžu mať predstavu o jeho výzore. U ľudí je predstaviteľ Pražskej jari 1968, ale aj Nežnej revolúcie v roku 1989 stále obľúbený a na jeho hrobe horia skoro po celý rok sviečky a nechýbajú čerstvé kvety.

V bezprostrednej blízkosti domu smútku je pochovaných veľa známych ľudí – maliar **Janko Alexy** (1894 – 1970), básnik **Ján Kostra** (1910 – 1975), spisovateľka **Krista Bendová** (1923 – 1988), hudobný skladateľ **Ján Cikker** (1911 – 1989), ale aj herci **Mikuláš Huba** (1919 – 1986), **Jozef Kroner** (1924 – 1998), herec a režisér **Ivan Krajčiek** (1940 – 1997). Nachádzajú sa tu aj hroby hokejistov **Vladimíra Dzurilla** (1942 – 1995), **Dušana Paška** (1960 – 1998) alebo olympijského víťaza – krasokorčuliara **Ondreja Nepelu** (1951 – 1989). Medzi poslednými tu pribudol hrob herca **Viliama Polónyiho** (1928 – 2012).

Pripravil Roman Slušný, foto archív Pavel Ondera

HORA SMRTI SI VYŽIADALA UŽ 60 LUDSKÝCH ŽIVOTOV

NANGA PARBAT – PREKLIATA MEDZI HORAMI

Všetko sa to začalo 4. 6. 2013, kedy odcestoval Peter Šperka a Anton Dobeš do Kyjeva, kde sa pripojili k ďalším členom ukrajinsko-gruzínskej expedície na deviatu najvyššiu horu sveta Nanga Parbat (8 125m). Celá expedícia pod vedením Igora Sverguna odletela o dva dni do Islamabadu, odkiaľ sa začala cesta k ich vysnívanému cieľu. Nanga Parbat, hora, ktorej meno v preklade znamená Holý vrch, nazývajú tiež Diamír Kráľ vrchov, ale taktiež dostala aj prezývku Hora smrti. Ako prvému sa ju podarilo zložiť legendárnemu rakúskemu horolezcovi Hermanovi Buhlovi. Nanga Parbat bola prvá osemtisícovka, na ktorú úspešne vystúpili československí horolezci. Postupne sa k horolezcom, ktorí zdolali túto horu, pridávali ďalší – Ivan Fiala, Michal Orolin, Peter Hámor, Jozef Kopoldov, Martin Gablík, či Anton Suchý. S týmto cieľom šli na výpravu na Horu smrti aj Anton s Petrom. To sa im však stalo osudným, lenže tentokrát nemala na svedomí smrteľné nešťastie hora.

Už na začiatku, ihneď po príchode do základného tábora na severe Pakistanu, informoval Peter Šperka svoju rodinu, že sa tam pohybujú podozriví muži. Nervózni boli dokonca aj domáci, ktorí upozorňovali expedíciu, že to nie je normálne. Nič netušiacim horolezcom však ani nenapadlo, že pre nich chystajú popravu.

V noci z 22. na 23. júna 2013 extrémisti v pakistanských uniformách prepadli ubytovacie zariadenie v nadmorskej výške okolo 4 000 metrov, kde prespávali turisti. Turistov postrelali, zobrali im telefóny, peniaze a pasy. Zastreleními mužmi z výpravy boli dvaja Číňania, jeden Nepáľčan, jeden Američan pôvodom z Číny, traja Ukrajinci, jeden Litovčan, dvaja naši Slováci a jeden sprievodca Pakistanec. Touto tragickou udalosťou si Hora smrti pripočítala už šesťdesiatu obeť, medzi nimi, žiaľ, aj Slovákov Antona Dobeša a Petra Šperku.

Zaspomínali sme si na nich s pánom Ing. Jozefom Janigom, náčelníkom Tatranskej horskej služby. Bližšie nám priblížil vzťahy so zosnulými horolezcami, opísal nám, ako postupne prichádzali informácie o nešťastnej udalosti. Potom sme si pripomenuli aj poslednú rozlúčku, ktorú organizovala horská záchranárska služba na počesť týchto skvelých ľudí.

Poznali ste spomínaných zomrelých horolezcov Antona Dobeša a Petra Šperku?

Petra Šperku som poznal veľmi dobre. Bol zamestnancom horskej záchranárskej služby. Podnikli sme spolu aj niekoľko výprav v zahraničí. Zdolali sme Mount Kenya a Kilimandžáro. Bol mi dobrým kamarátom a skvelým kolegom. Podobne som poznal aj Antona Dobeša, s ktorým som taktiež párkrát spolupracoval. Pracoval u nás ako dobrovoľný člen a angažoval sa v horskej medicíne.

Ako ste sa dozvedeli o tejto strašnej tragickej udalosti, ktorá sa horolezcom stala? K tejto katastrofe vás o vyjadrenie oslovili médiá medzi prvými. Boli to informácie od rodiny alebo ste mali priame spojenie s druhou stranou?

Prvé informácie, ktoré sme dostali, boli v nedeľu ráno. Boli veľmi neoficiálne, sprostredkované ukrajinskými horolezcami,

ktorí boli priamo v základnom tábore. Hovorili o svojich kolegoch, ktorí neprežili. My sme dlho netušili, či sú medzi zastrelenými aj Peter s Antonom, ale je pravda, že sa od danej katastrofy neozvali nikomu z rodiny. Stále u nás pretrvávala malá nádej, že práve tí dvaja tam nie sú, pretože v tej chvíli mali byť vo výškových táboroch a nemali sa nachádzať v základnom tábore pod horou Nanga Parbat. Informácie boli do poslednej chvíle všeobecné a neurčité, žiaľ Bohu sa ale potvrdili tie zlé o tom, že sú aj Anton s Petrom mŕtvi.

Presuňte sa radšej od tejto tragickej udalosti k poslednej rozlúčke s nimi. Zúčastnili ste sa na pohrebe? Vzďali ste im ako záchranári posledné zbohom?

Horská záchraná služba ako štátna organizácia mala za úlohu usporiadanie oboch pohrebov, keďže išlo o horských záchranárov. Anton Dobeš nebol priamo z Tatier, tak sme museli komunikovať s obecným úradom a pani starostkou, aby to všetko prebehlo tak, ako má. Keďže sme boli organizátormi pohrebov, tak sme, samozrejme, boli aj oficiálnymi účastníkmi. Záchranári boli oblečení vo svojich služobných uniformách, odniesli truhly, a to je asi všetko z mimoriadnych úkonov nás záchranárov. Pohreb bol formálny, mal presne určený postup. My záchranári sme sa s nimi rozlúčili v súkromí. Mali sme rôzne posedenia, kde sme spomínali na zážitky s Petrom aj Antonom, zapálili sme sviečky, vyvesili sme ich fotografie, viali čierne zástavy...

Počas prvých informácií, ktoré sa pretriasli v médiách, bola aj správa, že pozostatky Petra Šperku by mali byť neskôr vysypané nad končiarom Vysokých Tatier, aby Peter odpočíval na mieste jeho srdcu najbližšom. Určite ste v kontakte aj s pozostalými príbuznými. Neviete nám k tomu niečo bližšie povedať?

O tomto informácie naozaj nemám. Je pravda, že takéto tvrdenia boli v médiách, ale toto patrí skôr do súkromia rodiny. Nemám informáciu, či to už prebehlo, kedy to prebehne a či vôbec sa to udeje. Boli to prvotné informácie, kedy boli všetky udalosti veľmi čerstvé, takže nie všetko, čo sa vtedy povedalo sa musí aj naplniť. Nevieť nič o tom, či sa niečo také v rodine chystá, ale ak áno, tak určite to bude bez médií. Rodina to vykoná sama, s najbližšími príbuznými, pretože takáto situácia si vyžaduje určitú pieteť. Minulý týždeň som sa s rodinami rozprával, pretože vďaka Ministerstvu zahraničných vecí Slovenskej republiky dorazili osobné veci oboch horolezcov, pre ktoré si rodiny prišli, ale o rozsype nehovorili.

Ak sa smiem opýtať, keďže predpokladám, že ako horský záchranár milujete a zdolávate hory, je pre Vás odstrašujúcim príkladom táto katastrofická misia horolezcov, alebo láska k horám prevláda, len budete opatrnejší pri výbere krajín Vašich výstupov?

Toto sa nedá predvídať, nebola to príroda, neboli to lavíny, aby sa tomu človek dokázal nejakým vyhnúť. Samozrejme, človek pomaly začína prehodnocovať krajiny, do ktorých sa vyberie. A týmto krajinám sa v budúcnosti radšej pokúsím vyhnúť.

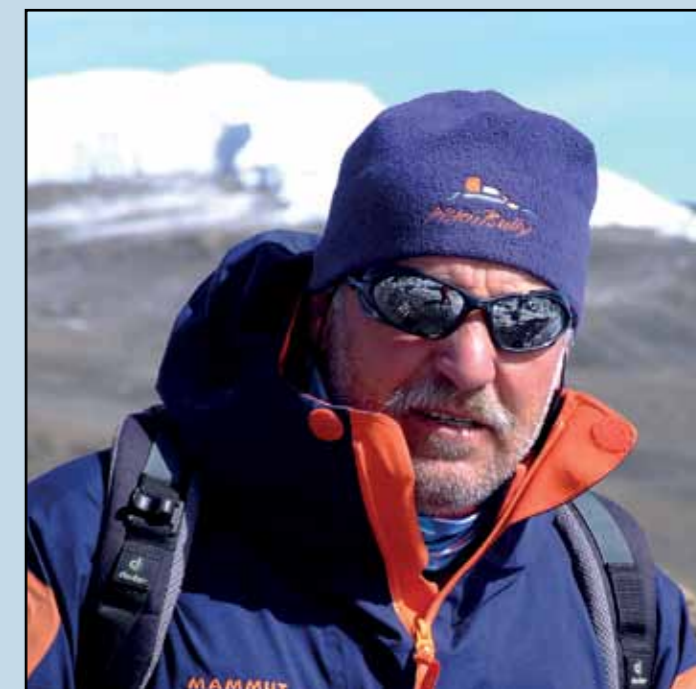
Táto udalosť určite ranila mnoho sŕdc, nielen najbližších, známych, kolegov, ale aj verejnosť, pretože takýto prepad a nezmyselné zabíjanie je hrozným činom! Dúfajme, že už nič podobné nebudeme počuť. Snáď si horolezci radšej dvakrát rozmyslia, ktorý vrchol budú chcieť zložiť a budú brať do úvahy všetky

Ilustračné fotografie, Ing. Jozef Janiga

možné nebezpečenstvá. Petra Šperku a Antona Dobeša sme osobne poznali, čo sa stalo, sa už neodstane, preto takouto cestou aj my dávame POSLEDNÉ ZBOHOM!

Spracovala Bc. Helena Schusterová, rozhovor poskytol Ing. Jozef Janiga, fotografie Janiga – súkromný archív

Peter Šperka

Peter Šperka: Na svojom konte v zdolávaní vrcholov mal výstupy na Šiša Pangmu (8 046 m) – r. 1996, Manaslu (8 163 m) – r. 1997, Broad Peak (8 047 m) – r. 1998, Rocky Summits (8 030 m) – r. 2006, Gasherbrum I. (8 047 m) – r. 2007, Gasherbrum II. (8 037 m) – r. 2007, Cho-Oyu (8 201 m) – r. 2009 (tejto výpravy sa zúčastnil aj Anton Dobeš a Peter bol jej vedúcim) a mnoho ďalších výstupov na svetové a európske štíty.

Anton Dobeš: Medzi zdolané vrcholy si pripísal výstupy na Cho Oju (8 201 m) – r. 2009, Mount Everest (dosiahnutá výška 8 200 m) – r. 2012 a rovnako množstvo ďalších výstupov.

Ing. Jozef Janiga, náčelník Tatranskej horskej služby

Levice

Slovo majú primátori

Limitovali rozmery pomníkov a uličiek

Levické cintoríny by sa mohli stať inšpiráciou pre ostatných správcov pohrebísk na Slovensku. Problém s nedostatkom voľných hrobových miest pre pochovávanie mesto vyriešilo rozšírením hlavného cintorína na ulici SNP. Mestskí radní okrem toho na novej časti pohrebiska limitovali rozmery pomníkov, uličiek a dali vysadiť nové kríky, čím sa nielen využívajú efektívnejšie pozemky, ale samotné okolie pôsobí estetickjšie. O problematike pohrebniectva v Leviciach sme sa rozprávali s primátorom Ing. Štefanom Mišákom.

Cintoríny v Leviciach a v mestských častiach spravujete vlastnými kapacitami. Prečo ste sa rozhodli pre mestskú organizáciu?

Z finančných prepočtov nám vyšlo, že je pre nás ekonomickejšie spravovať cintoríny pracovníkmi mestského úradu, ako súkromnou spoločnosťou. Okrem toho sme takto výrazne operatívnejší pri zmenách a celkovo máme aj menej negatívnych ohlasov od majiteľov hrobových miest. Činnosti podľa § 17 zákona č. 131/2010 o pohrebniectve zabezpečujeme svojimi pracovníkmi (poskytovanie obradov, exhumácie, vedenie evidencie súvisiacej s prevádzkou pohrebiska, správu domu smútku). Pohreby zabezpečujeme v slovenčine a podľa prania aj v maďarčine. Máme uzatvorené dohody o vykonaní práce, zmluvu s rečníkmi aj spevákmi.

Aké pohrebiská sú na území Levíc?

Na území mesta Levice je päť pohrebísk. Najväčšie z nich je na ulici SNP, ktoré sa delí na mestský cintorín, vojenský cintorín, cintorín reformovanej kresťanskej cirkvi, cintorín rímsko-katolíckej cirkvi a cintorín evanjelickej cirkvi. Pohrebiská Rímsko-katolíckej cirkvi máme v prenájme do roku 2020, respektíve cintoríny Evanjelickej cirkvi Levice do roku 2022. Aj v Kalinčiakove a Malom Kíari sa pohrebisko delí na mestský cintorín a cintorín reformovanej kresťanskej cirkvi. V Čankove je pohrebisko evanjelickej cirkvi a v Horši mestské pohrebisko.

Nová časť levického cintorína na ulici SNP, na obr. pripravené hrobové polia s vysadenou zeleňou.

V Leviciach je taktiež vojenský a židovský cintorín. Do akej miery sa vám darí udržiavať tieto pohrebiská?

O vojenský cintorín, ktorý je na ulici SNP, sa stará priamo mesto, pričom tu nemáme žiadny problém. Kedysi boli pochovaní vojaci aj priamo na Námestí hrdinov, ale po vojne boli telá exhumované a presunuté do Štúrova. Na mieste dnes stojí pamätník hrdinov, ktorý sme nedávno rekonštruovali. Pamätník bol počas obnovy obložený spišským travertínom, pričom nad celou obnovou dohliadal pôvodný autor diela, ktorý bol s výsledkom mimoriadne spokojný. Židovský cintorín spravuje miestna židovská obec.

Aká je kapacita voľných hrobových miest pre pochovávanie?

Na všetkých piatich cintorínoch spravujeme približne 8 500 hrobových miest, pričom v súčasnosti máme voľných vyše 1 000 hrobových miest. V minulosti nám hrozilo, že do roka nebudeme mať kde pochovávať, ale situáciu sa nám podarilo stabilizovať po tom, čo sme sa dohodli s cirkvou o zámene mestských pozemkov. V roku 2011 sme za 387 187,54 eur rozšírili pohrebisko na ulici SNP o cca 900 hrobových miest. V novovybudovanom cintoríne je dostatok hrobových miest na pochovávanie. Hrobové miesta prenajímame iba na priame pochovávanie a aj vďaka týmto opatreniam sme zatiaľ zaplnili len 90 hrobových miest. Taktiež máme viaceré nezaplatené hrobové miesta v historickej časti cintorína, ktoré sú tiež k dispozícii na pochovávanie. Okrem toho od roku 2008 na cintoríne na ulici SNP máme urnový háj s kapacitou 1 070 miest, pričom značná časť (844) je ešte voľná.

Okrem rozšírenia cintorína ste aj rekonštruovali miestny Dom smútku na pohrebisku na ulici SNP.

V roku 2013 sa začala vykonávať rekonštrukcia Domu smútku na pohrebisku na ulici SNP. Vo februári sme vykonali obnovu kancelárií obradnej miestnosti, vymenili opotrebované chladiace zariadenia na ukladanie ľudských ostatkov za nové, čím sme zvýšili kapacitu týchto zariadení pre 6 nehožtíkov. Celkové náklady na rekonštrukciu sú zatiaľ vo výške cca 160 tisíc eur.

Nielen, že ste rozšírili najväčší cintorín, ale ste aj limitovali maximálne rozmery pomníkov v novej časti pohrebiska.

Stanovenie maximálnych rozmerov hrobového miesta má estetický, ale aj ekonomický dôvod. Na jednej strane sú hrobové miesta usporiadané v jednom rade, na druhej sa cintorín bude zaplňať pomalšie. Máme skúsenosti z minulých rokov,

keď sme umiestňovanie hrobov neupravovali, že vlastníci hrobových miest si často neúmerne posúvali pomníky do uličiek a zaberali zbytočne veľa miesta. Po novom musia byť rozmery novovybudovaného jedného hrobu 220 cm x 110 cm, dvojrobu 220 cm x 180 cm. Rozmery urnového miesta sú 100 cm x 100 cm, hrobky 200 cm x 300 cm, pričom ulička je široká 30 cm x 35 cm. Nad dodržiavaním rozmerov dohliada konkrétny vymenovaný pracovník. Okrem toho sme tu vysadili dreviny, aby si ľudia svojvoľne nevysádzali stromy, ktoré by nám o niekoľko rokov robili veľké problémy.

Všimli sme si, že na hlavnom cintoríne v Leviciach máte krásne gaštany, ktoré vo viacerých miestach Slovenska už vyhubila choroba. Do akej miery sa o ne staráte?

Údržbu zelene v Leviciach a v mestských častiach vykonáva firma, ktorá bola vybraná verejnou súťažou (do konca roka 2014). Mňa teší, že sa nám podarilo udržať gaštany, ktoré na viacerých miestach Slovenska už nie sú.

Uvažuje mesto o vybudovaní nových cintorínov do budúcnosti? Vlastní mesto vhodné pozemky, na ktorých by sa mohlo vybudovať nové pohrebisko?

Situácia s voľnými hrobovými miestami je zatiaľ stabilizovaná, nakoľko vyše 1 000 voľných hrobových miest je dostatočná rezerva. Vzhľadom na to, že na hlavnom cintoríne je ešte možnosť rozšírenia pohrebiska na cirkevné pozemky, budeme rokovať o možnej zámene pozemkov. V blízkej budúcnosti plánujeme dokončiť rozptylovú lúku. V mestských častiach je zatiaľ dostatok miesta na pochovávanie, aj keď v súčasnosti sa uvažuje nad rozšírením cintorína v Kalinčiakove.

Mesto Levice má ako jedno z mála okresných miest krematórium. Ako hodnotíte spoluprácu s touto súkromnou spoločnosťou?

Spolupráca s krematóriom je bezproblémová. Je dobré, že občania Levíc majú možnosť kremácie v Leviciach a nemusia si tieto služby objednávať v Banskej Bystrici, respektíve v Nových Zámkoch. Tým, že sme spravili nový urnový háj, aj záujem o kremáciu sa zvyšuje.

V krajských mestách stúpa počet starých a zanedbaných hrobov. Koľko neplatičov máte na levických cintorínoch v súčasnosti?

Problém máme len s 550 hrobmi, kde nevieme nájsť pozostalých. Sú aj viaceré nezaplatené hroby, ale posielaním výziev a výpovede pozostalým (116) sa situácia s neplatičmi zlepšila.

Pristupujete k zrušeniu nezaplatených hrobových miest?

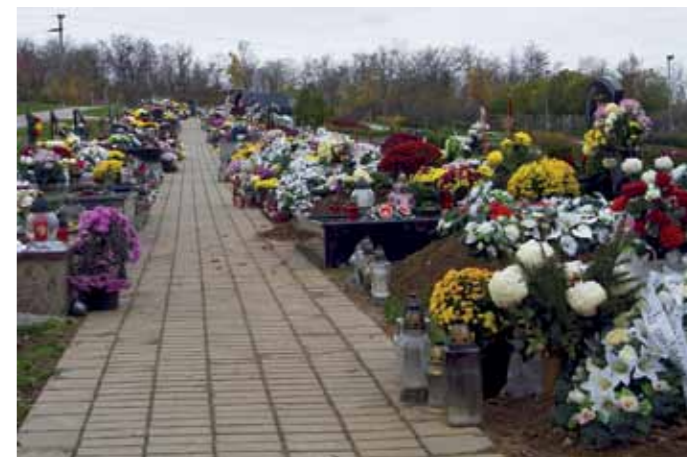
Áno, staré hrobové miesto, kde je pôvodný nájomca neznámy, ponúkame prípadným záujemcom.

Vo viacerých mestách je na pohrebiskách problém s vandalmi a zlodejmi. Aké skúsenosti máte na levických cintorínoch. Aké kroky podniká mesto Levice v súvislosti s ochranou majetku pozostalých na cintorínoch?

V minulosti sme mali problém s vandalmi, ktorí kradli kvety i vybavenia pomníkov. Situácia sa vyriešila, odkedy sme inštalovali kamerový systém na cintoríne na ulici SNP a taktiež zintenzívnili spoluprácu s mestskou políciou hlavne počas sviatkov a víkendov. Môžem povedať, že za posledné tri roky sme nemali prípad vážneho poškodenia hrobu. Skôr máme problémy s tým, že sa prepadne časť chodníka, kde sa drží voda, čo sú ale, podľa môjho názoru, úplne normálne veci, nakoľko cintorín tam existuje už dvesto rokov.

Aký je aktuálny cenník za správu klasického hrobového miesta a urnového miesta?

Poplatok za prenájom hrobového miesta je určený všeobecným záväzným nariadením č. 112 Prevádzkový poriadok pohrebisk

Nová časť levického cintorína na ulici SNP, kde hrobové miesta majú limitované rozmery pomníkov a uličiek.

zo dňa 25. 2. 2011. V meste Levice je cena 27 eur za prenájom jedného hrobového miesta na 10 rokov a 41 eur za dvojhrob, v mestských častiach je to 19 eur za jedného hrobu a 29 eur za dvojhrob.

Plánuje vedenie mesta predložiť do zastupiteľstva návrh na úpravu cien za tieto služby?

Nájom platí už niekoľko rokov a neuvažujeme ho zvyšovať, nakoľko si myslíme, že správa pohrebísk by mala byť služba občanom, ktorá by nemala byť zisková. Príjmy z prenájmu hrobových miest nepokrývajú celkové náklady. Napríklad len na údržbu pohrebiska v Leviciach sme v roku 2012 vynaložili cca 35 000 eur.

Aké zmeny plánujete v správe levických cintorínov do budúcnosti?

V priebehu roku 2014 – 2015 sa zrealizuje aj rekonštrukcia vstupného areálu na pohrebisko na ulici SNP, v rámci ktorého je potrebné opraviť poškodený oporný múr. Ďalej pred domom smútku plánujeme inštalovať elektronickú mapu cintorínov. Každý návštevník cintorína sa tak dozvie polohu hrobu, ak zadá priezvisko zosnulého, číslo hrobu, alebo aspoň rok pochovania. Mesto taktiež má cieľ poskytovať návštevníkom cintorína zaujímavé informácie aj prostredníctvom stránky www.cintoriny.sk, kde sú informácie o hroboch, zosnulých, ale aj o tom, či je dané hrobové miesto zaplatené.

Zhovárať sa Marcel Lincényi, fotografie Pavel Ondera

Počet kremácií v Leviciach stúpa. Je to vďaka pripravenému urnovému háju a novému modernému krematóriu. To okrem rozlúčkovej miestnosti pre verejnosť poskytuje možnosť rodinnej rozlúčky v súkromí, kde príbuzní odprevadia svojho zosnulého až do okamihu vloženia do kremáčnej pece (v pozadí vidieť miestnosť s automatikou, ktorá zasunie truhlu do pece).

Väčšina Pálfiovcov odpočíva v Malackách

Časopis Slovenské pohrebníctvo pokračuje v seriáli, v ktorom odkrývame tajomné podzemia pod slovenskými kostolmi. Tentokrát sme navštívili kostol Nepoškvrneného počatia Panny Márie v Malackách, ktorý sa stal miestom posledného odpočinku pre asi dve stovky mŕtvych, medzi nimi aj členov rodiny Pálfiovcov. V chráme, ktorý je medzi Malačanmi známy tiež ako františkánsky, sa nachádza kópia Svätých schodov, po ktorých kráčal pred smrťou Ježiš k Pilátovi, či Loretánska kaplnka.

Kostol Nepoškvrneného počatia Panny Márie v Malackách odovzdali do užívania v októbri 1653. Samotné krypty však môžu byť staršie, pretože pred založením chrámu tam bol zámok, pod ktorým mohli byť pivnice. „Krypty dali pôvodne postaviť františkáni pre mŕtvych členov svojho rádu. Prvým pohrebom v kostole bola rozlúčka s pozostatkami palatína Pavla 4, ktorý rozhodol o založení chrámu, ale zomrel krátko po jeho dokončení,“ informuje nás historik Mestského centra kultúry (MCK) Malacky Mgr. Martin Macejka s tým, že špecifikom krypt je ich rozloženie pod celým kostolom a taktiež voľné uloženie truhiel členov významného šľachtického rodu a členov nízkeho rádu – františkánov na jednom mieste.

Mgr. Martin Macejka

Pochovaní sú v truhlách, ale aj v piesku

V studenom a vlhkom kláštornom podzemí podľa záznamov odpočíva 40 posledných členov z rodiny Pálfiovcov. Ich rod bol veľmi rozvetvený a svoje panstvá mali po celom Slovensku, ale i v zahraničí. Boli však súdržní, a tak sa rozhodli všetkých zosnulých členov svojho rodu pochovať na jednom mieste.

Žreb padol na Malacky, zostáva však záhadou, prečo si zvolili za miesto posledného odpočinku práve tento kostol. Vo svojej pôvodnej modlitebni s oltárom v Kaplnke sv. Anny, ktorú mali prenajatú na súkromné omše, dali do stien vyhlbiť otvory na rakvy. Tie sú zakryté mramorom so zlatými nápismi mien a dátumom smrti pochovaných. Ako povedal Mgr. Martin Macejka, nachádza sa tu napríklad telo Mikuláša 5. Pálfího, ktorý zomrel v roku 1732, či srdce Jána Pálfího, ktoré je uložené v striebornej kazete a dnes ho, rovnako ako viacero zachovaných cenností, na požiadanie ukáže miestny pán farár. Okrem toho v podzemí odpočívajú desiatky františkánov, či významných mešťanov, ktorí sú pochovaní v piesku.

Krvácajúce srdce

Pôvodne sa v kryptách nachádzalo aj srdce palatína Pavla 4, ktorý za zásluhy v boji proti Turkom bol poctený tým, že mohol byť pochovaný v Dóme sv. Martina v Bratislave. Ako

povedal historik z MCK Malacky Mgr. Pavol Vrablec, PhD., v dostupnej literatúre sa uvádza, že Pavol 4 chcel, aby jeho srdce bolo uložené v Malackách, pretože má k tomuto mestu blízky vzťah. On sám však v testamente napísal, že chce byť pochovaný v Bratislave v Dóme sv. Martina, kde má byť uložené jeho telo v kapucínskom habite a chce, aby srdce bolo vyňaté z tela a uložené vo Viedni u Kapucínov. V skutočnosti však po smrti Pavla 4 bolo srdce dopravené do Malaciek, no nikto nevie prečo.

Z písomných dokladov je zjavné, že Pavlov syn Ján III. si želal, aby bol pochovaný pri svojom otcovi a svoje srdce chcel mať pri otcovom srdci v Malackách. Od konca 17. storočia tak boli v Malackách dve srdcia, pre ktoré boli spravené na začiatku 18. storočia strieborné schránky. Srdcu Pavla 4 sa pripisovala zázračná moc, nakoľko vždy pred začiatkom vojnových konfliktov krvácalo. Vo františkánskej kronike sa nachádza zápis z roku 1716, podľa ktorého v tomto roku a niekoľko rokov predtým srdce krvácalo. „Pisateľ hovorí, že to videl na vlastné oči. Z tohto vznikla legenda, že srdce krvácalo a malo krváčať, keď sa na Malacky blížili pohromy. Dokonca jedna verzia hovorí, že ak si Pálfiovci voči malackým františkánom neplnili povinnosti, vtedy začalo srdce krváčať. Aká je skutočnosť, nevieme. Podľa odborníkov tento úkaz je aj vedecky vysvetliteľný, lebo pri balzamovaní

Sklenená kazeta so striebornou schránkou ukrýva srdce Pavla 4

Za stenou s krížom sú zamurované drevené a kovové truhly

môže byť na niektorých miestach vrstvička tenšia a krv zvnútra si v istých okamihoch nájde cestičku von,“ vysvetľuje legendu Mgr. P. Vrablec, PhD., podľa ktorého je veľká škoda, že práve legendárne srdce sa stratilo. Dnes poznáme iba zápis z roku 1830, ktorý uvádza, že srdcia boli dve a počas prestavby boli odvezené do tunajšieho kaštiela, no naspäť sa vrátilo len jedno. Kde je srdce, prečo sa nevrátilo naspäť na pôvodné miesto, zostáva záhadou.

Mgr. Pavol Vrablec, PhD.

Nevybuchnutá bomba

Je však aj druhá pozoruhodnosť, ktorá sa viaže ku kryptám a kláštornu nad nimi. Počas 2. svetovej vojny strojárenska fabrika v Malackách vyrábala súčiastky do zbraní pre nemeckú armádu. „Raz, keď sa spojenci chystali tento závod bombardovaním zničiť, omylom zhodili bombu gigantických rozmerov na kláštor. Tá práve počas omše mala preletieť strechou poza oltár až do podzemných priestorov krypt – tesne vedľa miestnosti, v ktorej sa pred bombardovaním skrývali malacké ženy a deti. A stalo sa, čo nik nečakal – bomba nevybuchla!“, rozpráva legendu Mgr. Pavol Vrablec, PhD. Skutočnosť však podľa neho bola taká, že bomba sa iba obtrela o vonkajšiu stenu kostola a ostala ležať na dvore. Je pravda, že zostala nevybuchnutá, ale nie je pravda, že by sa nejakým spôsobom prebúrала až do krypt.

Zamurovanie časti truhiel

Krypty v priebehu histórie prechádzali rôznymi prestavbami, ktoré sú zachytené v kronike kostola, nakoľko františkáni si viedli pomerne podrobnú dokumentáciu. „Napríklad v roku 1945 došlo k zamurovaniu drevených a kovových truhiel v prednej časti krypty, nakoľko sa františkáni obávali, že dôjde k ich znesveteniu, respektíve vyrabovaniu,“ vysvetľuje Mgr. P. Vrablec, PhD. Vojna, ako aj vyhynutie rodu malackých Pálfiovcov sa zrejme podpísali pod to, že viaceré otvory na rakvy v kaplnke neboli nikdy zaplnené. Ostatní členovia rodu po vyvlastnení majetkov v roku 1948 totiž usúdili, že bezpečnejší pre nich bude život v Rakúsku, všetko nechali tak a ušli. Pravdepodobne od tých čias v kryptách všetko ležalo neporušené, no aj neudržiavané, až do rabovania v roku 1992.

Obdobie socializácie

V časech komunizmu sa o kryptách a telách významných šľachticov uložených pod kostolom len šepkalo, akoby išlo o čosi neželané, ba možno ani nie skutočné. Podzemné priestory chátrali a spolu s nimi aj mnohé tam uložené

Kostol Nepoškvrneného počatia Panny Márie v Malackách

cenné predmety, relikvie, zlatom a striebrom vyšívané kňazské rúcha. Podľa Mgr. Pavla Vrableca, PhD. vandali v roku 1992 napáchali trestuhodné skutky pri rušení pokoja mŕtvych a pri jednom zo svojich stretnutí v kryptách, kde hľadali netušené poklady, sa od horiaceho svietnika chytili kňazské rúcha a iné textilie, až začal horieť kostol. To ich prezradilo.

Vzápätí prišlo k šokujúcim odhaleniam. Vykrádači nielenže chceli rabovať, ale aj nezmyselne ničiť. Mŕtvym pobrali šperky, hlavy, oblečenie a mnoho cenných predmetov. „Vykrádači hrobov vykopali asi 30 tiel františkánov v domniemke, že nájdu ďalšie cennosti. Telá františkánov totiž boli zabalené v plachte a voľne položené v piesku. Ukradnuté lebky boli neskôr nájdené a podrobené testom DNA. Keďže sa pri porovnávaní zistilo, že sú zhodné s kosťami, ktoré zostali v truhlách, boli vrátené na pôvodné miesto,“ dodal Mgr. P. Vrablec, PhD.

Rekonštrukcia krypt

Zub času, vandali, ale aj požiar si vyžiadali rekonštrukciu krypt v roku 2002. Počas požiaru v kaplnke zhoreli, alebo boli dymom zničené vzácne maľby na stenách. „V priebehu rekonštrukcie sa vymenila poškodená omietka v kaplnke a pristúpilo sa k zreštaurovaniu krypt, vďaka čomu mohli byť sprístupnené verejnosti,“ dodáva Mgr. P. Vrablec, PhD., ktorý upriamil našu pozornosť na dvere do kaplnky, na ktorých je ešte viditeľná stopa po požiari.

V spolupráci s farnosťou Najsvätejšej Trojice v Malackách a Mestským centrom kultúry, pripravil Marcel Lincényi, fotografie Pavel Ondera

Pohrebníctvo Ecker
Kompletné pohrebné služby

Poskytujeme služby v okresoch
Malacky - Skalica - Senica

www.pohrebnictvo-ecker.sk

Kontakt: 34/772 2495

NON STOP: 0905 522 662, 0905 522 663

Posledná rozlúčka musí byť dôstojná

Na naše otázky dnes odpovedá profesionál - organizátor pohrebov - Marcela Čajková

Každý z nás sa v živote ocitne v situácii, ktorá prináša smútok v duši. Úmrtie niekoho blízkeho znamená okrem žiaľu aj množstvo rôznych starostí a snahu o najdôstojnejšiu poslednú rozlúčku. Kto z rodiny má právo obstaráť pohrebnú rozlúčku a čo robiť, ak sa v tom rodina nezhodne?

Stratiť niekoho blízkeho patrí medzi jeden z najsmutnejších okamihov. Nikdy nevieme, kedy nás smrť nečakane prekvapí. Smutná udalosť nám zasiahne myseľ a v takomto ťažkom psychickom rozpoložení musíte vybavovať poslednú rozlúčku. Ak na to nemáte dost vlastných síl, obráťte sa na profesionála, ktorý vám zabezpečí dôstojnú rozlúčku so zosnulým.

Dôstojná rozlúčka v službách profesionála

Od chvíle, keď sa dozviete smutnú správu, ktorá vám zmení život, treba konať. Ak ste to práve vy, na kom zostala povinnosť postarať sa o všetko potrebné, musíte nájsť silu a pustiť sa do vybavovania, aby bola posledná rozlúčka dôstojná a korešpondovala so želaním zosnulého. Profesionál v oblasti organizovania poslednej rozlúčky vám dokáže zabezpečiť, aby vybavenie pohrebu korešpondovalo so želaním zosnulého aj pozostalých. Marcela Čajková pôsobí v oblasti pohrebných služieb už vyše 23 rokov. V roku 1987 začala pôsobiť v Košiciach a blízkom okolí ako profesionálny rečník, po troch rokoch rozšírila svoje služby aj o kompletne vybavovanie pohrebov a kremácií, zastupujúc pozostalých v zmysle Občianskeho zákonníka cez príkaznú zmluvu. „S rodinami pozostalých sa stretávam na základe ich telefonátu s prosbou o moje služby, keď dôjde v rodine k nečakanej udalosti – úmrtiu. Toto stretnutie je neformálne, doma v rodine, po vzájomnej dohode aj inak,“ hovorí Marcela Čajková.

Čo obnáša obstaranie pohrebu

Marcela Čajková sa snaží do trúchliacej rodiny prísť čo najskôr po smutnej udalosti, aby im mohla byť oporou vo vzájomnej komunikácii v čase hlbokého smútku, beznádeje a žiaľu. „Boh mi dal príjemne zafarbený hlas, veľkú mieru taktu a schopnosť vcítiť sa do polohy pozostalých. Snažím sa odhadnúť správne ich predstavu o všetkom, čo treba v rámci pohrebu zariadiť a dozvedieť sa viac o charaktere rozlúčky.“ Podklady do smútočného prejavu si spíše v závere jednania a sama si to spracuje do

finálnej podoby. Počas celej komunikácie jej prítomnosť a profesionalita pôsobí na všetkých pozostalých veľmi upokojujúco.

Keď vás zastupuje profesionál

Ak ju rodina poverí zorganizovaním pohrebu, všetko sa deje na základe príkaznej zmluvy. Zastupuje ju vo všetkom, čo si vzájomne dohodnú, napríklad zabezpečí termín pohrebu alebo kremáciu, prevoz nebohého z miesta úmrtia do chladiaceho boxu. Pomôže im vybrať rakvu a príslušenstvo, kvetinovú výzdobu podľa katalógov, ktoré nosí so sebou. Zhostí sa aj vybavovania formalít v pitevni – vybaví List o prehliadke mŕtveho. „Niekedy sa stáva, že tento dokument nie je správne skompletizovaný. Lekár zabudne naň dať napríklad pečiatku s povolením na kremáciu, vo svojom návrhu neuvedie spôsob pohrebu alebo upustenie od pitvy. Prípadne napíše nesprávne iné dôležité údaje, čo z hľadiska matričného úradu je potrebné opraviť.“ Ďalej organizátorka pohrebov zabezpečí a doručí pozostalým smútočné oznámenia, zabezpečí kňaza, fotografa, matriku, pohrebné (príspevok od štátu), kamenárske práce, smútočné posedenie, poplatky na správe cintorína alebo krematória, odovzdanie občianskeho preukazu, zdravotnej karty poistenca, poradí ako vybaviť poisťku a dodá k tomu potrebné doklady.

Špecifické služby pre pozostalých

„Sú aj rôzne špecifické požiadavky pozostalých, ako napríklad ubytovanie pre zahraničných pozostalých či návšteva kaderničky. Idem s nimi aj na nákup čierneho oblečenia a poskytnem aj ďalšie služby podľa ich želania,“ objasňuje Marcela Čajková. Podľa predbežnej kalkulácie na dojednané služby a úkony prevezme od pozostalých financie, aby mohla realizovať platby. „Najťažšie je však pre všetkých zvládnuť pietny akt poslednej rozlúčky. Je to o psychike a emóciách. Snažím sa opäť hovoriť upokojujúco, aby moja úvodná recitácia, následne hovorené slovo boli povzbudzujúce, nie deprimujúce, vždy sa snažím odľahčiť celé toto dianie.“

Pohreb vybavujú tí najbližší

Podľa Marcely Čajkovej je nepísaným pravidlom, že zvyčajne pohreb vybavujú najbližší ako manžel/ka, rodičia, deti, vnúčatá, synovec, neter. „Môže to však byť i sused alebo priateľ, – v podstate hocikto, ak nie sú na blízku príbuzní, alebo aj firma, kde zosnulý pracoval.“ Ak zosnulý zanechal v súvislosti s pohrebom pokyny, ako by si ho predstavoval, je vhodné riadiť sa jeho želaniami. Pokiaľ to tak nie je, druh pohrebu určuje ten, kto ho objednáva. Môže to byť cirkevný alebo civilný pohreb. Predpokladom napríklad katolíckeho cirkevného pohrebu

je skutočnosť, že zomrelý patril do cirkvi – bol pokrstený ako kresťan katolík a zomrel v spoločenstve s cirkvou.

Čo v prípade, ak je v rodine záujemcov o zorganizovanie pohrebu viac? Napríklad matka mala šesť detí a každé by jej chcelo zorganizovať pohreb.

„V takomto prípade sa všetky deti dohodnú na stretnutí buď v byte rodičov alebo u jedného z nich, kde riešime všetko spoločne. Inokedy sa zase dohodnú a s dôverou to všetko nechajú na niektorého zo súrodencov, ktorý so mnou jedná. Ak treba niečo odobriť, zdvihne telefon a s tým-ktorým súrodencom určitú vec rozoberieme a potom sa definitívne rozhodne.“

Dost záleží aj od financií

V praxi sa občas Marcela Čajková stretla aj s tým, že príbuzní mali rozdielny pohľad na pohrebný obrad, pochovanie či výber pohrebnej služby. Nemálo podľa nej závisí aj od financií, ktorými rodina disponuje. „Ak je ich málo, hľadáme riešenie, ktoré minimalizuje výdavky. Ušetriť sa dá na rakve, kvetinovej výzdobe a mieste, kde sa dá vykonať pietny akt rozlúčky. Po obrade sa rakva s nebohým odváza na spolopnenie do krematória. Sú aj rodiny, kde horko-ťažko nazbierajú financie iba na samotné spolopnenie a žiadna rozlúčka sa nekoná. Finančne náročnejší je obrad s pochovaním do zeme ako v krematóriu.“ Oplatí sa preto aj pri poslednej rozlúčke dať si urobiť predbežnú kalkuláciu u viacerých pohrebných služieb a porovnávať ceny. Čo však v prípade, ak si napríklad zosnulý želal byť spolopnený, ale rodina s tým nesúhlasí? Želanie zosnulého byť spolopnený by sa malo podľa Marcely Čajkovej z úcty k nemu v plnej miere akceptovať. „V konečnom dôsledku však rozhodujú o poslednej rozlúčke vždy pozostalí.“

Vôľa je v rukách pozostalých

Nemálo rodín sa nevie tiež zhodnúť na tom, či vykonať cirkevný pohreb alebo civilnú rozlúčku. Žiadny zákon to však neupravuje, a tak zostáva konečné rozhodnutie len na pozostalých,

respektíve na tom, kto pohreb aj financuje. Mieru jeho rozhodovania môžu aj ostatní malými pripomienkami ovplyvniť. A ako sa riešia takéto spory? „Ja v takýchto prípadoch navrhujem rodine alternatívu vykonať civilnú rozlúčku s miernym cirkevným podfarbením v tom zmysle, že do hovoreného slova zakomponujem Božie slovo z Biblie, vrátane Modlitby Pánovej – Otče náš, a tak sú všetci spokojní,“ tvrdí Marcela Čajková. Za dvadsať rokov praxe má organizátorka pohrebov s mnohými rodinami vypestované aj osobnejšie vzťahy, najmä tam, kde zariaďovala aj päť či osem pohrebov v niekoľkých vetvách určitej rodiny. „Vážim si a ctím každú rodinu, ktorá ma osloví, nie preto, že mi dáva na obživu, ale hlavne preto, že ma prijímajú do rodiny ako svojho kvázi člena rodiny, na ktorého sa môžu s plnou dôverou spoľahnúť. Do každej rodiny prichádzam s tým, ako by som všetko zariaďovala pre svoju blízku rodinu,“ uzatvára Marcela Čajková.

Prípravila Zuzana Voštenáková

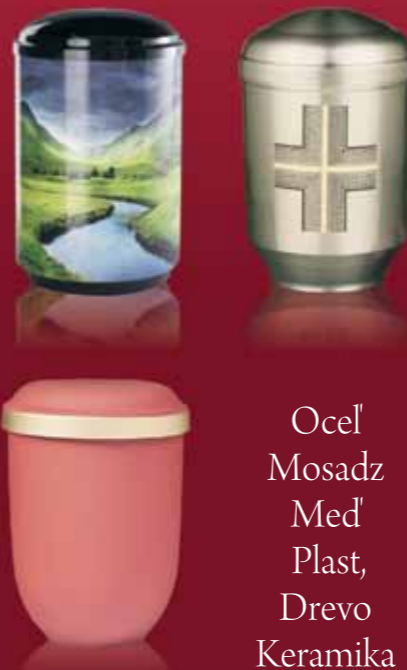
Vnútročné vyznanie Marcely Čajkovej, organizátorky pohrebov v Košiciach

Svoju prácu beriem ako poslanie

„Za uplynulých 23 rokov som navštívila tisíce rodín, kde som atmosféru vedela vycítiť srdcom. Zo začiatku mi chýbala vnútorná sila, ale rokmi som stále silnejšia. Nikdy som sa nebála mŕtvych, beriem ich ako osobnosti. Ako zvládam citový nápor? Viem, keď dávam zo seba dobré, v dobrom sa mi to vráti, Pán Boh mi energiu, ktorú odovzdávam, dáva naspäť. Nemám vopred premyslené slová, prichádzajú samy skrze Ducha svätého a keď ma emócie zmôžu plačom zároveň s pozostalými, ved' sly očistujú. Pravdou však je, že niektoré osudy ma hlboko dojmú a nebyť Božej moci a sily, ktorou ma naplnia Pán Ježiš, nedokázala by som za mikrofónom stáť a rečniť.“

Veľkoobchod s urnami a pohrebnými pomôckami

URNY

Oceľ
Mosadz
Meď
Plast,
Drevo
Keramika

VOZÍKY

vozíky na kvety a vence

vozíky na prepravu truhiel

RÔZNE

prepravné vaky XXL

pohlcovače pachu
(spray, prášok)

Hrobár v tradičnej vidieckej kultúre Slovenska

Osoba, ktorá mala kedysi na starosti kopanie hrobov a pochovávanie mŕtvych sa nazývala, a podnes sa v mnohých oblastiach nazýva, hrobár. Išlo o funkciu, ktorá bola zastúpená v mnohých lokalitách Slovenska, prípadne podľa potreby v jednej obci fungovali aj viacerí hrobári. Neraz hrobár zapájal do tejto činnosti svojich synov, tí postupne od neho preberali danú funkciu, ktorá sa potom v rodine mohla tradovať aj počas niekoľkých generácií.

Hrobári bývali spravidla volení cirkevnou alebo obecnou samosprávou, pričom neraz sa v osobe hrobára kumulovalo viacero funkcií, ktoré plnili vo vidieckom prostredí. Okrem správy celého cintorína, jeho údržby (kosenie trávy, vykášanie porastov), rozhodovania o tom, kde bude jama vykopaná, samotného kopania hrobu, spúšťania truhly, následnej úpravy hrobového miesta po pochovaní, bývali hrobári neraz aj nočnými strážnikmi a hlásnikmi – *vachtári*, *vartáši* (tí, čo vartovali, strážili a obchádzali počas noci dedinu v pravidelne stanovených časových intervaloch a zároveň ohlasovali čas). Vartovanie počas noci bola v minulosti veľmi dôležitá a zodpovedná činnosť, nakoľko počas spánku obyvateľov upozorňovali nielen na prípadné požiare a iné nečakané udalosti ale aj na krádeže majetku.

Hrobári mali rôzne označenia v rôznych oblastiach Slovenska, napr. v Honte, ale i inde, ich nazývali *jamiari*, *jamári*, nakoľko boli platení od vykopania hrobu, hrobovej jamy. Ak boli zároveň aj strážnikmi a hlásnikmi, okrem odmeny od pozostalých za vykopanie a úpravu hrobu, dostávali od samosprávy dohodnutú odmenu, súčasťou ktorej boli aj naturálie a dary vzbierané od jednotlivých obyvateľov obce. Hrobári (strážnici) ich vzbierali v rôznych termínoch obchádzaním jednotlivých domácností (v domoch im dávali najčastejšie obilniny, chlieb a iné naturálie). Súčasťou odmeny hrobárov za výkop a úpravu hrobu bolo aj pozvanie pozostalými na pohrebnú hostinu

– kar, ktorá bola dokonca v niektorých oblastiach Slovenska organizovaná len pre „cudzích“, nie najbližšiu rodinu, ako to poznáme dnes. Pohostenie po pohrebe niekde organizovali len pre tých, ktorí boli zainteresovaní na priebehu pohrebu – od kopáčov jamy, cez tých, ktorí niesli a spúšťali truhlu, zástavy, kríž a pod.

Bežným zvykom, ktorý sa praktizuje podnes v mnohých lokalitách Slovenska, je prinesenie jedla na cintorín hrobárom, ktorí kopú hrob. Zaužívanými sú dnes štangla salámy, horčica, chlieb a alkohol (v minulosti klobása, slanina, chlieb). Aj keď v podstate na cintorínoch v našom kultúrnom priestore platilo a podnes platí tabu ohľadom konzumácie potravín, netýkalo sa to hrobárov – tí sa mohli počas práce na cintoríne občerstviť. Hrobár mal taktiež za svoju službu obci právo zužitkovať nakosenú trávu z cintorína, prípadne tam mohol pustiť pásť svoj dobytok, alebo dokonca užívať voľnú pôdu na pestovanie plodín. V prípade absencie hrobárov v lokalite bol výkop hrobov zabezpečený rôznymi spôsobmi. Jednak sa o to starala samotná rodina pozostalých (buď to urobili oni sami, alebo si niekoho na túto činnosť najali), ale poznáme aj model kopania hrobov podľa poradia čísla domov, resp. podľa poradia jednotlivých domov. Preto neraz kopali hroby aj ženy, ak nemali v rodine mužov, resp. museli si niekoho na túto činnosť najat.

Náradie si hrobári ukladali v provizórnych drevených búdkach, resp. murovaných márniciach na cintoríne. Išlo o lopaty, čakany, povrazy, boli tam neraz zložené i máry (drevený stojan s nožičkami na prenášanie truhly), drevené drúky (palice) pod truhlu na nosenie truhly, laná na spúšťanie truhly a taktiež umrlčia doska, ktorá sa v mnohých lokalitách používala spoločná pre celú obec na vystretie mŕtveho v jeho dome bezprostredne po úmrtí, kým ešte nebola hotová truhla. V mnohých lokalitách bola zaznamenaná povera, že pred blížiacim sa úmrtím v obci hrobárovi *zadržngoce* náradie, lopata, ako predzvesť blížiaceho sa pohrebu (v blízkej dobe bude mať prácu).

Z dôvodu zainteresovania na aktivitách súvisiacich so smrťou, s mŕtvymi a rôznymi poverami spájajúcimi sa s touto oblasťou, boli neraz hrobári vnímaní svojim okolím rozporuplne. Hoci ich činnosť bola pre spoločnosť potrebná a osožná, často boli považovaní za „nečisté“ osoby, s ktorými nemali mať bežní obyvatelia akýkoľvek kontakt. Zo starších historických

záznamov poznáme napríklad aj prísne zákazy pre členov cechu akýmkoľvek spôsobom prichádzať do kontaktu s hrobárom (samozrejme okrem zadania práce – vykopať jamu). Ak by sa tak stalo, mohlo podľa vtedajších predstáv dôjsť k zneucteniu celého cechu. Podobne to platilo aj v prípade napr. šarhov, kočišov, katov, pastierov a i. V mnohých lokalitách boli hrobári príslušníkmi najchudobnejších sociálnych vrstiev, takže v dedinskom spoločenstve vo väčšine prípadov zaujímali v očiach obyvateľov nízky status. Vôbec, s osobou „tradičného“ hrobára sa podnes v hodnotení starších generácií neraz objavuje predstava podnapitého, ufuľaného, v starých šatách oblečeného muža, ktorý patril na okraj spoločnosti.

Najmä v druhej polovici 20. storočia sa v mnohých lokalitách začali objavovať problémy so zabezpečením tejto funkcie, neraz ju suplovali starší, chudobnejší muži, rôzni „asociáli“, neskôr poberatelia sociálnych dávok, nezamestnaní, ktorí svoju prácu neodviedli vždy kvalitne. V poslednom desaťročí 20. storočia aj v obciach, kde bola táto funkcia dlhodobo obsadená stabilnými hrobármi vykonávajúcimi si zodpovedne danú prácu, sa pozostalí začali obracať na servis novovznikajúcich pohrebných služieb, ktoré ponúkali komplexné činnosti súvisiace s organizáciou a zabezpečením pohrebu. Funkcia hrobára v staršom ponímaní tak vo vidieckom spoločenstve postupne zanikla, resp. neraz sa zlúčila s funkciou správcu cintorína a domu smútku v danej lokalite, ktorého začala zamestnávať miestna samospráva.

Za posledné desaťročia sa predstava o hrobároch značne pozmenila v súvislosti s nástupom profesionálnych pohrebných služieb, ktoré aj vo vidieckom prostredí prezentovali iné spôsoby realizácie úkonov súvisiacich s pochovaním človeka. „Mestskí hrobári“ prišli na pohreb slávnostne ustrojení, v čistom, dôstojnom oblečení, dokonca niektoré služby používali počas obradov biele rukavičky, kultivovane sa správali, v porovnaní s domácimi vidieckymi hrobármi, čo malo vplyv na zmenu vo vnímaní hrobárov.

Dnešné pohrebné služby dbajú na etiku, dôstojnosť i ustrojenosť

Na dokladovanie zmien vo vnímaní hrobárov uvádzam citát z konca 90. rokov 20. storočia, v ktorom majiteľ nemenovanej pohrebnéj služby hovoril o začiatkoch svojho pôsobenia:

„Keď sme po prvý raz pochovávali v nemenovanom meste, išli sme sa pred pohrebom napiť, lebo vtedy bolo veľmi teplo. Keď nás domáci videli v tých našich oblekoch, hneď sa pýtali, či sme muzikanti, že či ideme dakde hrať. No a ja im vravím, že nie, že sme hrobári. Oni sa začali smiať a jeden vykrikoval, že sa s nami stavi o fľašu pálenky, že nie sme hrobári. Potom išli na pohreb pozrieť a fľašu prehrali... Všade, kde prideme si myslia, že sme buď muzikanti alebo čašníci, či dáki barmani. Ľudia na dedine ešte aj po toľkých rokoch čo fungujú tieto služby, nevedia pochopiť, že sa to dá aj inak, než v zablatených bagandžách a roztrhaných monterkách.“

Pripravila Margita Jágerová

Profesionálna pohrebná služba Ladislav Stríž

NON STOP 0903 765 309
www.pohrebnasluzba.sk

Tri generácie v pohrebníctve
60 rokov skúseností a praxe

Trijičné námestie 12
Podunajské Biskupice
Bratislava

DOMINE
POHREBNÉ SLUŽBY
TEMETKEZÉSI SZOLGÁLTATÁSOK

Nám.Á.Vámberyho 53/10B, 929 01 Dunajská Streda
NON STOP 0917 464 354, 031 550 11 31, www.domine.sk

Čestná stráž prezidenta Slovenskej republiky chráni a reprezentuje

V minulom čísle sme vám predstavili Čestnú stráž ozbrojených síl Slovenskej republiky. Zatiaľ, čo ČS OS SR má okrem iného na starosti vojenské pohreby, Čestná stráž prezidenta Slovenskej republiky (ČS PSR) mimo ďalších úloh vykonáva vojenské pocty najmä pri oficiálnych návštevách predstaviteľov iných štátov, vrátane kladenia vencov pri pietnych rozlúčkach. O poslaní a úlohách ČS PSR sme sa rozprávali s jej veliteľom plk. Ing. Miroslavom Ištvanom.

Aká je história vzniku ČS PSR?

Samostatný útvar ČS PSR vznikol 1. augusta 2001 na základe zákona č. 321/2002 o ozbrojených silách Slovenskej republiky. Prvým veliteľom útvaru bol plk. Ing. Jaroslav Šmelko (do roku 2005), jeho nástupcom sa stal plk. Ing. Rudolf Kebísek (2005 – 2010), ktorý v tejto funkcii pôsobil až do môjho vymenovania.

ČS PSR v prvom rade zabezpečuje reprezentáciu prezidenta SR, Slovenskej republiky a jej ozbrojených síl. Aké sú ďalšie hlavné úlohy tohto útvaru?

Medzi hlavné úlohy ČS PSR patrí vykonávanie čestného stráženia sídla prezidenta Slovenskej republiky a oficiálne pozvaných hostí v tomto sídle. Ďalej organizujeme a vykonávame vojenské pocty, najmä pri oficiálnych návštevách predstaviteľov iných štátov a pri prijímaní vedúcich diplomatických misií prezidentom SR. V neposlednom rade útvar plní úlohy ochrany prezidenta Slovenskej republiky a obrany jeho sídla v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu.

Podľa akých kritérií si vyberáte nových vojakov?

Máme viac ako dvesto príslušníkov. Vojak ČS PSR disponuje špecifickými osobnostnými predpokladmi nevyhnutnými pre výkon funkcie, ako sú napríklad lojalnosť, spoľahlivosť, zodpovednosť, dôslednosť, flexibilita, odolnosť voči fyzickej a psychickej záťaži. Ich charakteristickou črtou je profesionalita, odolnosť, silne vyvinuté národné cítěnie, vnútorné presvedčenie, hrdosť a vernosť k Slovenskej republike. Záujemcovia o službu v ČS PSR musia pri personálnom výbere spĺňať okrem základných podmienok prijatia do Ozbrojených síl Slovenskej republiky aj špecifické podmienky súvisiace s reprezentatívnym charakterom útvaru, jeho poslaním a s úlohami, ktoré plní. Medzi špecifické podmienky prijatia patrí výška postavy od 182 do 187 cm, dobrý zrak (bez okuliarov), uchádzač musí byť bez kozmetických chýb tváre a bez tetovania na viditeľných častiach tela. Pre záujemcu je najvhodnejšie, keď u nás absolvuje osobný pohovor, počas ktorého mu odpovieme na prípadné otázky. V súčasnosti je naplnenosť nášho útvaru 84 %, takže stále existuje priestor pre prípadných záujemcov.

Máte medzi sebou aj príslušníčky?

Áno, máme. V útvere pracujú profesionálne vojačky, ktoré plnia úlohy na vysokej profesionálnej úrovni. Nerobíme žiadne rozdiely medzi príslušníkmi a príslušníčkami útvaru.

Kde môžu vidieť občania príslušníkov ČS PSR?

Verejnosť vníma ČS PSR predovšetkým počas výkonu čestného stráženia Prezidentského paláca a s ním súvisiaceho striedania stráží. Malé striedanie stráží sa vykonáva každých 60 minút vždy v celú hodinu vypočodovaním z podlubia

Prezidentského paláca. Veľké striedanie stráží sa uskutočňuje každý pracovný deň o 13:00 h, rovnako ako pri malom striedaní, vypočodovaním z podlubia Prezidentského paláca. Dvojica strážnych vykonáva čestné stráženie Prezidentského paláca po celú dobu prítomnosti hlavy štátu v priestoroch paláca, v pra-

plk. Ing. Miroslav Ištvan, veliteľ Čestnej stráže prezidenta Slovenskej republiky

covných dňoch od 8.00 – 18.00 h. V dobe, keď má prezident dovolenku, zdravotnú rehabilitáciu, nachádza sa mimo územia SR, v dňoch pracovného voľna či pracovného pokoja a štátnych sviatkov, strážime sídlo od 8.00 – 16.00 h. V súčasnosti rokujeme so zástupcami hlavného mesta, aby historický vláčik zastavil pred Prezidentským palácom práve v čase veľkého striedania stráží. Podľa nás by sa týmto spôsobom zatriktívnila turistická prehliadka hlavného mesta SR.

Zúčastňujú sa príslušníci ČS PSR na pietnych aktoch, pietnych rozlúčkach a vojenských pohreboch? Ak áno, v akých prípadoch?

Naši príslušníci kladú veniec v mene prezidenta SR všade tam, kde to vyžaduje protokol. Na pohreboch sa zúčastňujeme len v prípade úmrtia bývalých kolegov.

V roku 2011 sme prostredníctvom médií mohli vidieť pohreb posledného československého a prvého prezidenta Českej republiky Václava Havla. Ako hodnotíte túto pietnu rozlúčku z hľadiska vojenského protokolu?

Musím sa priznať, že som sa živo zaujímal o tento pohreb. Viackrát som si pozrel záznam z televízie a celý proces som osobne konzultoval s veliteľom Hradnej stráže. Najzložitejším úkonom celého procesu bol jednoznačne presun rakvy v kopcí. Posledná

Vojaci ČS PSR na medzinárodnej púti v Lurdoch v historických uniformách

rozlúčka bola zvládnutá na vysokej profesionálnej úrovni aj vďaka kvalitnej príprave, ktorá trvala niekoľko dní.

Kto má na starosti posledné rozlúčky s ústavnými činiteľmi na Slovensku?

Vláda SR rozhoduje o vyhlásení štátneho smútku, vykonaní štátneho pohrebu, vrátane ústavných činiteľov. V prípade štátneho pohrebu je potrebné definovať, či má byť s vojenskými poctami, alebo nie.

Bude participovať ČS PSR na organizácii štátneho pohrebu prezidenta?

Každý prezident, vrátane bývalého, má nárok na štátny pohreb s úplnými vojenskými poctami. O forme pohrebu rozhoduje najbližšia rodina.

Aké pocty sú súčasťou pri štátnom pohrebe prezidenta SR? Bude súčasťou pietnej spomienky aj prevážanie truhly s telom hlavy štátu na lafete?

Je predčasné hovoriť o konkrétnom priebehu pohrebu, nakoľko o ňom rozhodne vláda SR, ako aj najbližšia rodina.

ČS PSR sa svojimi aktivitami podieľa na reprezentácii SR aj mimo územia SR. Na ktorých významných cestách sa pravidelne zúčastňujú príslušníci útvaru?

Naši vojaci sa pravidelne zúčastňujú medzinárodnej vojenskej púte do Lúrd vo Francúzsku, kde v uniformách svojho domovského útvaru vzorne reprezentujú Slovenskú republiku a jej ozbrojenú silu. Okrem toho sa každoročne zúčastňujú Národnej púti Ordinariátu Ozbrojených síl a Ozbrojených zborov SR do Ríma a Vatikánu. Tento rok sa v dňoch 8. – 14. septembra na tejto vojenskej náboženskej aktivite zúčastnilo 137 príslušníkov OS a OZ SR a ich rodinných príslušníkov, vrátane piatich príslušníkov nášho útvaru. Vedúcim výpravy bol ordinár OS a OZ SR biskup Mons. František Rábek. Najväčším duchovným zážitkom

Z kolektívnych športov je potrebné spomenúť dvoch príslušníkov útvaru, hráčov rugby: čatára Ludovíta Vereša a slobodníka Martina Mihalku, ako aj mini-futbalové a futbalové družstvá ČS PSR.

Vojaci ČS PSR na prijatí u pápeža Františka v Ríme

pre všetkých účastníkov púte bola nepochybne generálna audienca u Svätého Otca Františka. Ja osobne som bol v Lurdoch už päťkrát a vo Vatikáne trikrát. Sú to veľmi príjemné podujatia, pretože si vymieňame skúsenosti a názory s inými čestnými strážami v zahraničí. Veľmi dobrú spoluprácu máme aj už so spomínanou Hradnou strážou v Prahe, kde sa každoročne zúčastňujeme osláv jej výročia založenia.

Keď hovoríte, že sa stretávate s príslušníkmi iných čestných stráží, v čom sú naši vojaci výnimoční?

Som hrdý na disciplínu našich vojakov. Mám veľmi dobrý pocit, keď ich vidím plniť úlohy na vysokej profesionálnej úrovni. S hrdosťou pozorujem nielen ich pracovné, ale aj osobné úspechy.

Všimli sme si, že vo vašom útvere je viacero športovcov. S akými úspechmi sa môžete pochváliť?

ČS PSR sa môže pochváliť veľkým počtom všestranne talentovaných športovcov: rotným Emilom Durajom. Na viacerých športových podujatiach dosahuje vynikajúce výsledky (Biela stopa – bežecké lyžovanie, národný beh Devín – Bratislava, Majstrovstvá OS SR v silových disciplínach, „Železný muž“, Majstrovstvá OS SR v cezpoľnom behu, Majstrovstvá OS SR v bežeckom lyžovaní, Diaľkový pochod – Memoriál rotnajstra Pavla Dzivého – Fatra March, Košícký maratón...), kapitánom Martinom Faškom, ktorý už niekoľko rokov dosahuje vynikajúce úspechy vo vojensko-praktickom plávaní, poručíkom Tomášom Vlnkom, ktorý vo svojej kategórii zvíťazil na Majstrovstvách OS SR v horskej cyklistike.

V útvere slúžia aj dvaja reprezentanti SR. V silovom trojboji je to desiatnik Peter Zachar a v hode oštepom reprezentant a majster SR nadrotmajster Marián Bokor. V minulosti svoje kvality na majstrovstvách sveta v dráhovej cyklistike potvrdil aj rotnajster Peter Bazálik.

Marcel Lincényi, foto archív ČS PSR a Pavel Ondera, pokračovanie nabudúce

Zapájajú sa do veľkého počtu dobročinných aktivít organizovaných Ligou proti rakovine, spolupracujú s Detským onkologickým oddelením, Slovenským Červeným krížom, Domovom sociálnych služieb prof. Karola Matulaya v Bratislave.

Na začiatku je podozrenie... Čo sa deje potom?

Smrť iného človeka je pre každého živého šokom, hoci sa vraví: smrť je súčasťou života. Aj na Slovensku je však práca s telami nebohých pre mnoho ľudí každodennou rutinou. Patria medzi nich obhliadajúci lekári, patológovia, súdni lekári, zamestnanci pohrebných služieb a neraz aj príslušníci Policajného zboru. Ako sa policajti v praxi podieľajú na celom procese ukončenia púte nebohých, určenom celým radom zákonov a interných noriem viacerých rezortov a orgánov samosprávy nášho štátu?

Základ postupu stanovuje zákon o zdravotnej starostlivosti č. 582/2004 v zmysle neskorších metodických usmernení Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou. Priblížme si len prípady, keď človek zomrie mimo zdravotníckeho zariadenia. Rozhodujúce slovo má lekár, ktorému bolo oznámené úmrtie a má poverenie úradu pre výkon takejto činnosti. Jeho postup na mieste nálezu mŕtvolky je predpisom presne určený, obhliadajúci lekár na záver obhliadky rozhoduje aj o tom, či je alebo nie je potrebná zdravotná pitva tela, ktorá má viesť k odhaleniu príčin úmrtia. Pozostalí síce môžu vysloviť nesúhlas s pitvou nebohého, zákon to však umožňuje len v niektorých vymedzených prípadoch.

§ Rozhodujúce slovo polície

Ak obhliadajúci lekár nadobudne akékoľvek podozrenie, že človek nezomrel prirodzenou smrťou, prípadne je tu dokonca podozrenie zo spáchania trestného činu, je povinný bezodkladne oznámiť túto skutočnosť orgánom činným v trestnom konaní, najčastejšie priamo polícii. Týka sa to aj nálezu tiel, u ktorých je v aktuálnom čase veľký predpoklad, že človek odišiel zo sveta dobrovoľne, teda že spáchal samovraždu, prípadne sa stal obeťou nešťastnej náhody. Polícia totiž začína aj každý prípad samovraždy vyšetrovať rovnako ako vraždu, kým nie je úplne vylúčené cudzie zavinenie. Ak obhliadajúci lekár nadobudne

pochybnosti, lekársku obhliadku okamžite preruší a privolá políciu, ktorá sa potom ujíma celého ďalšieho postupu. Na mieste spravidla prichádza hliadka z najbližšieho obvodného oddelenia PZ, ktorá zabezpečí miesto nálezu tela a stanoveným služobným postupom privolá výjazdovú skupinu, zloženú spravidla z kriminalistického technika, kriminalistu, prípadne aj vyšetrovateľa. Celý tím potom s maximálnou opatrnosťou zabezpečuje na mieste stanovené tzv. neodkladné a neopakovateľné úkony vrátane kriminalistickej obhliadky tela nebohého. Už k týmto úkonom na mieste činu môžu byť okrem obhliadajúceho lekára privolaní aj ďalší odborníci, napríklad psodov služobným psom pre vyhľadanie stôp v okolí, prípadne aj znalec z odboru súdneho lekárstva, ak vznikne obava, že každá ďalšia manipulácia s telom mŕtveho by mohla zničiť stopy na mieste činu. Neodmysliteľnou súčasťou týchto neodkladných a neopakovateľných úkonov je podrobné zakreslenie miesta nálezu a detailná fotografická (video) dokumentácia, ktorá je následne dôležitá aj pre súdneho lekára a prokurátorský dozor. Samozrejmom povinnosťou technikov pri práci s telom nebohého je zachovanie potrebnej dôstojnosti a úcty k nebohému.

§ Váha skúseností

Miestu činu prikladá kriminalistika veľký význam. Nenadarmo skúsení príslušníci PZ, „operatívci“ i vyšetrovatelia zdôrazňujú,

že „telo nebohého je najdôležitejší svedok“. Aj v histórii slovenskej kriminalistiky nájdeme množstvo konkrétnych príkladov, kedy sa so zdanlivo prirodzenej smrti nakoniec vykľul úmysel rafinovaného vraha, z pôvodnej „jasnej“ vraždy napokon bola samovražda alebo aj opačne, vyšetrovanie ukázalo, že nebožtík sa napriek pôvodnému podozreniu z násilného trestného činu stal len obeťou nešťastnej náhody a na jeho smrť nikto nenesie vinu. Aj na nedávnej celoslovenskej súťaži kriminalistických technikov v Košiciach prezident Policajného zboru gen. Tibor Gašpar zdôraznil, že kvalita policajnej práce na mieste činu je mimoriadne dôležitá pre celé ďalšie objasňovanie, pre silu dôkaznej situácie. Preto bude prezídium venovať ešte viac pozornosti príprave technikov, ako aj ich technickému vybaveniu, aby občania, ktorí platia políciu zo svojich daní, mohli nadobudnúť presvedčenie, že naša polícia využíva najmodernejšiu techniku a najnovšie poznatky forenzných disciplín, ktoré môžu viesť k odhaleniu a usvedčeniu páchateľa.

§ Súhra odborností

Ak vznikne podozrenie zo spáchania násilného trestného činu, ktoré súvisí s miestom nálezu tela nebohého, začína sa na mieste činu aj boj s časom, pretože policajti na jednej strane potrebujú veľmi dôsledne zadokumentovať miesto činu a nájsť maximum stôp, na druhej strane je tiež v záujme vyšetrovania dôležité, aby sa telo nebohého v prípade podozrení čo najskôr dostalo na pitevný stôl znalca v odbore súdneho lekárstva. Čas je tu veľmi dôležitý faktor pre zisťovanie mnohých podrobností, ktoré môžu viesť k zisteniu príčin smrti, čo najpresnejšieho určenia času úmrtia a k prípadnému odhaleniu páchateľa trestného činu. Napokon, rovnako silným faktorom na „tempo“ celého procesu je aj záujem trúchliacich pozostalých, ktorí chcú vedieť, čo sa vlastne ich blízkemu stalo a najmä chcú telo čo najskôr dôstojne pochovať. Súhlas k odovzdaniu tela pozostalým na pochovanie v takýchto prípadoch však dáva prokurátor na návrh polície. Rovnako v prípravnom konaní prokurátor rozhoduje o exhumácii tela nebohého. V zásade však platí, že polícia zabezpečí odvoz tela nebohého na súdnu pitvu až po ukončení všetkých neodkladných a neopakovateľných úkonov na mieste činu.

Práca obhliadajúceho lekára na mieste činu a následne súdneho lekára je tak pre políciu v prvej fáze objasňovania, popri zisteniach kriminalistických technikov a poznatkoch získaných operatívou, najdôležitejšia. Precíznosť, vysoká odbornosť a najmä nadobudnuté skúsenosti lekárov pri obhliadke mŕtveho a pri súdnej pitve môžu dať odpoveď na kľúčové otázky, akým

spôsobom bol človek usmrtený a kedy sa tak stalo. Neraz veľa napovedia aj o páchateľovi, pretože mnohé stopy nemôže na mieste činu objaviť a zaistiť obhliadajúci lekár, ale získa ich až súdny lekár – napríklad analýzou výsledkov odberov vzoriek po ich laboratórnom spracovaní. Samozrejme, reálna prax je dosť vzdialená od obrazu, aký si o tejto práci môžu utvoriť diváci známych amerických seriálov CSI. Vysoká odbornosť a využívanie špičkovej techniky v ústavoch súdneho lekárstva i na pracoviskách Kriminalistického a expertízneho ústavu PZ maximalizujú šance na úspech pri odhalení a usvedčení páchateľov.

Pokračovanie nabudúce, sériu pripravuje Mgr. Peter Ondera

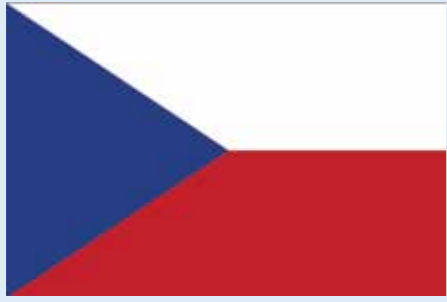
Miesto činu je základ pre vyšetrovanie

História slovenskej kriminalistiky pozná množstvo prípadov, kedy práve zaistenie stôp na mieste činu malo rozhodujúci význam pre usvedčenie páchateľa. Pripomeňme si rok 2004, kedy páchatelia zastrelili v sklade v Bratislave na Starej Vajnorskej ulici troch mužov a dve ženy (jedna bola tehotná) vietnamskej štátnej príslušnosti a udusili osemmesačné dievčatko. Vietnamci v sklade aj bývali. Kriminalisti našli v obývanom priestore stovky daktyloskopických stôp, ktoré preverovali. Medzi nimi zaistili na spojovacích dverách odtlačok časti dlane, ktorá nepatrila mŕtvym obetiam. Našli ju v kriminalistickej evidencii, patrila Róbertovi Mattovi, 23-ročnému páchateľovi menšej majetkovej trestnej činnosti z Bratislavy. Ďalšie preverovanie potvrdilo, že práve on spolu s rovesníkom Viliamom Hauserom spáchali najbrutálnejšiu viacnásobnú vraždu v histórii Slovenska. Polícia ich zadržala už na dvanásty deň po čine. Obom súd nadelil doživotie.

V septembri 1995 objavili príbuzní v dvojtisícovej obci pri Trnave zavraždenú 74-ročnú babku. Mala na tele 48 bodných a rezných rán, spôsobených dvoma nožikmi. Kriminalistickí technici v záplave krvných stôp okolo tela našli aj stopu krvi inej skupiny, akú mala nebohá. Vyšetrovateľ usúdil, že môže patriť vrahovi, ktorý sa poranil pri besnom útoku kuchynským nožikom. Na pohlaví nebohej zistil lekár aj zreteľný odtlačok chrupu, ktorý s veľkou pravdepodobnosťou patril vrahovi. Pátrali preto v obci po ľudoch, ktorí v tomto časovom období utrpeli nejaké bodné alebo rezné poranenie na ruke. Ako deviateho podozrivého preverovali aj zraneného mládenca, ktorý bol v čase vraždy na dovolenke z vojenčiny. Analýza DNA z krvnej stopy z miesta činu ho jednoznačne usvedčila.

Prípravil Mgr. Peter Ondera

Pohřebnictví v České republice ve světle nového občanského zákoníku

Přízemnost, pasivní agresivita a odevzdanost je v českém pohřebnictví frustrující. Objednavatel pohřbu se stal jedinou osobou, kolem níž se točí celý segment těchto osobních a provozních služeb. *Člověk má právo rozhodnout, jak bude po jeho smrti naloženo s jeho tělem. Provést pitvu nebo použít lidské tělo po smrti člověka pro potřeby lékařské vědy bez souhlasu zemřelého lze jen, pokud tak stanoví zákon o zdravotních službách.* Tolik parafráze ustanovení § 113 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který bude v České republice účinný od 1. ledna 2014.

Citovaný zákon však nutně evokuje následující otázku: Jak český zákon o pohřebnictví po celou dobu své téměř třináctileté existence řešil přání zemřelého uplatněná v poslední vůli týkající se způsobu pohřbení, druhu obřadu a výše pohřebních útrat? Zdravá skepse vůči dodržování závěti byla možná zpočátku namístě, na druhou stranu však v České republice chyběla základní schopnost nadchnout se pro něco většího, než je objednavatel pohřbení a provozovatel pohřební služby. Logickým důsledkem je tak dramatický nárůst sociálních pohřbů a zvyšující se počet pohřbů bez veřejného obřadu vypravených pozůstalými v úzkém rodinném kruhu.

Nový občanský zákoník však nezůstane jen u presumpce nesouhlasu s pitvou. Bude mimo jiné chránit duševní i tělesnou celistvost člověka. Ochrana tělesné integrity spočívá v poskytnutí právní ochrany lidskému tělu i po smrti, neboť lidský pozůstatek je *res extra commercium*, věc mimo obchod a právní vztahy. Uvádí-li uvedený zákon, že se nepřihlíží k eventuálnímu souhlasu jednotlivce se závažnou újmou způsobenou mu po smrti, znamená to, že je takový souhlas i přes jeho případné udělení absolutně neplatný a není možné se ho dovolávat. Vzpomeňme v této souvislosti na výstavu mrtvých lidských těl stáhnutých z kůžce – „Bodies“. Vystavovatelé se dovolávali souhlasu dárce, který pryč za svého života s takovým nakládáním, manipulací a vystavováním svého těla po smrti souhlasil. Od nového roku bude takový souhlas dárce mrtvého lidského těla pro anatomické účely neplatný.

Nově má každý právo rozhodnout za svého života o způsobu svého pohřbu. Citujeme v této souvislosti část ustanovení následujícího § 114 nového občanského zákoníku: *Člověk je oprávněn rozhodnout, jaký má mít pohřeb. Nezanechá-li o tom výslovně rozhodnutí, rozhodne o jeho pohřbu manžel zemřelého, a není-li ho, děti zemřelého; není-li jich, pak rozhodnou rodiče a není-li jich, sourozenci zemřelého; nežijí-li, pak rozhodnou jejich děti a není-li ani jich, pak kterákoli z osob blízkých; není-li žádná z těchto osob, pak rozhodne obec, na jejímž území člověk zemřel. Pokud pozůstalost nestačí ke krytí nákladů toho způsobu pohřbu, jaký si zesnulý přál, musí být pohřben alespoň slušným způsobem podle místních zvyklostí.* Od nového roku tak přestává v provozních provozovatelů pohřebních služeb platit zásada „kdo dřív přijde, ten dřív mele“. Nebudu-li osobou ze závěti, budu moci objednat pohřeb jen po konzultaci s ní. Pokud mi přání zesnulého nebude známo, je mojí zákonnou povinností zeptat se postupně všech příbuzných dle citované subsidiární povinnosti.

ThLic. Tomáš Kotrlý, Th.D. (*1972), katolický teolog se specializací na církevní pohřební právo. Zaměstnanec Ministerstva pro místní rozvoj; jako referent v agendě pohřebnictví od roku 2005. Před rokem absolvoval státní zkoušku poradce pro pozůstalé, letos založil občanské sdružení Tobit. Je autorem databáze veřejných a neveřejných pohřebišť v České republice, kterou vydalo nakladatelství Vyšehrad v roce 2006 a řady odborných článků, které archivuje na internetových stránkách www.pohrebiste.cz. Vedle publikační činnosti se také účastní přednášek a odborných seminářů (v roce 2014 hodlá v rámci doprovodného programu prezentovat výsledky svého výzkumu na veletrhu Slovak Funeral). Jeho monografie Pohřebnictví vydaná v nakladatelství Linde v roce 2013 byla v nákladu 400 ks již téměř rozebrána (chystá se její vydání v informačních právních systémech jako doplňující informace k příslušné legislativě).

Normy občanského zákoníku stanoví další zcela novou zásadu: Hřbitov je trvalým úložištěm lidských ostatků. Co jiného vyplývá z tohoto ustanovení § 92 odst. 2?: *Nejsou-li lidské ostatky uloženy na veřejném pohřebišti, má na jejich vydání právo osoba, kterou člověk před svou smrtí výslovně určil; jinak postupně jeho manžel, dítě nebo rodič, a není-li žádný z nich nebo odmítnou-li ostatky převzít, převezme je jeho dědic.* V praxi nelze tuto normu aplikovat jinak než, že urna uložená doma na kredenci musí být vydána osobě ze závěti. Na držení urny deponované kdekoli mimo hřbitov ztrácí vypravitel pohřbu právní nárok!

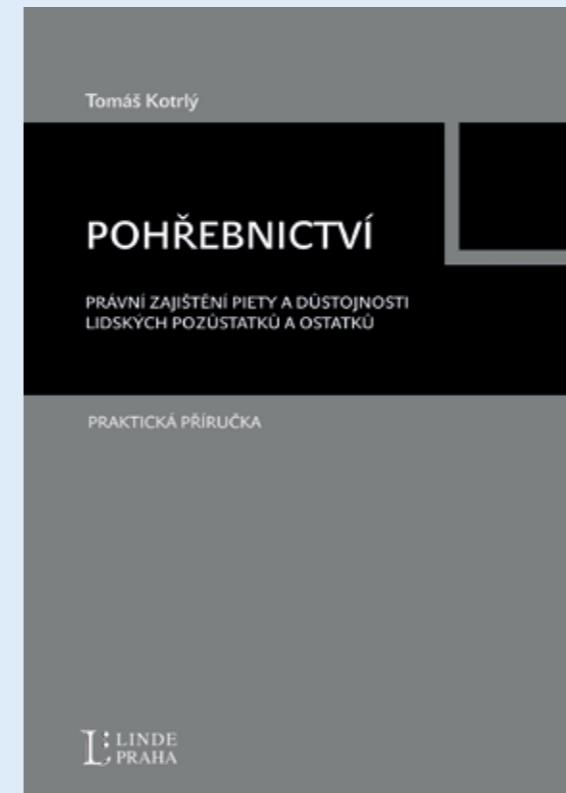
Po smrti člověka bude zaručena i ochrana duševní integrity. Pokud někdo způsobí závažnou újmu útokem do sféry ochrany v duševní oblasti jeho osob blízkých, nezabavuje to útočníka odpovědnosti. Vzpomeňme na často morbidní a nevusné fotoreportáže obětí dopravních nehod nebo živelných katastrof. Neznamená to ovšem absolutní zákaz jakéhokoli zásahu do sféry osobnosti či duševní a tělesné integrity zemřelého. Jestliže je nutný z důvodu ochrany veřejného zdraví nebo výuky ve zdravotnictví, je uskutečnitelný. Povinnost prokázání nutnosti zásahu „podle všech okolností“ je na straně toho, kdo ho realizuje. Jakým způsobem ho lze provést bez souhlasu, respektive

kdy je nutné si souhlas vyžádat, upravuje zákon o zdravotních službách. Každému, kdo chce provést zákrok na mrtvém lidském těle, však nový občanský zákoník ukládá povinnost tento zákrok a jeho povahu srozumitelně vysvětlit osobám blízkým zemřelému a vyžádat si od nich písemný souhlas s úředně ověřeným podpisem.

Toto krátké *laudatio* nového občanského zákoníku však nelze zakončit pouze jeho nekritickým čtením. Obdobně jako zákon o pohřebnictví nezaručí ani tento nový civilní kodex tělesnou i duševní ochranu mrtvorozenému dítěti. Děti zemřelé před porodem nemají opět žádná práva, končí v koši společně s dalšími anatomicko-patologickými odpady. O to více mě těší, že ve Slovenské i v České republice vznikají nezávisle na sobě občanská sdružení, svépomocné skupiny rodičů po prenatální ztrátě, jejichž cílem je tyto děti pohřbívat a usilovat o změnu legislativy v jejich prospěch. Ještě lepší zprávou je podoba samotného názvu obou sdružení podtrhující hluboké společné kořeny Československa. Posudte sami: Tóbi a Tobit. Hádejte, které občanské sdružení je české a které slovenské?

Ve své knize „Pohřebnictví“ vydané nakladatelstvím Linde v lednu 2013 jsem se snažil tuto zcela novou právní ochranu integrity člověka popsat do nejmenších detailů tak, aby tato publikace mohla najít své místo i v zubařské ordinaci a současně obstála v knihovně Akademie věd. Zúžený prostor zákona o pohřebnictví, umožňující vypraviteli pohřbu rozhodovat o všem za zemřelého bez ohledu na jeho přání výslovně vyřčená během života, nebyl dobrým řešením. Tím je nový občanský zákoník a jemu odpovídající občanské iniciativy v oblasti pohřbívání, kterým se dříve jednoduše říkalo pohřební bratrstva.

ThLic. Tomáš Kotrlý, Th.D.

Objednávejte

312 stran textu, přehledné tabulky, obrázky, metodiky a schémata. Reflektuje evropskou judikaturu a mezinárodní právo. ISBN: 978-80-86131-93-1

Formát: B5, brožovaný, obj. kód: 302401

Prodejna: Třída 17. listopadu 8, 771 11 Olomouc (Právnická fakulta Univerzity Palackého, budova B)

e-mail: linde-olomouc@volny.cz

telefon: 00420 585 637 803

Prodejní doba: Pondělí až pátek 8:00 - 15:30

Nové pravidlá pri dedičstve

V Česku nastanú revolučné zmeny!

Rozhovor s Pavlou Sýkorovou (KANCL),
Ministerstvo spravodlivosti Českej republiky

Od 1. januára 2014 nadobudne v susednom Česku účinnosť nový občiansky zákonník. Ten do súčasného právneho stavu prinesie skutočné revolučné zmeny v dedičskom konaní. Novinkou je, že majetok budete môcť odkázať dedičom, ak splnia vaše podmienky, ktoré im stanovíte. Pokiaľ tak neurobia, stratia nárok na dedičstvo. Nová právna úprava tiež zmenší práva neopomenuteľných dedičov, teda vašich potomkov. Navyše, pomocou tzv. odkazu môžete nariadiť dedičovi, aby vydal inej osobe určitý predmet z vášho dedičstva. Ako v rozhovore prezrádza Pavla Sýkorová z Komisie pre aplikáciu novej civilnej legislatívy z Ministerstva spravodlivosti Českej republiky, nový občiansky zákonník bude viac rešpektovať vôľu poručiťela.

V Česku sa od januára 2014 mení občiansky zákonník. Podľa novej právnej úpravy bude platiť, že poručiťel bude môcť zaviazať dediča na plnenie rôznych príkazov a podmienok, ak budú chcieť dedičstvo získať. Je to podľa vás dobrý krok?

Nový občiansky zákonník sa vydal cestou väčšieho rešpektovania vôle poručiťela, ako má byť s jeho majetkom po jeho smrti naložené. Po novom zákon poručiťelovi (osoba, po ktorej sa dedí) umožňuje uviesť v závete doloženie času, podmienku, alebo príkaz. Rozdiel medzi doložením času a podmienkou je v tom, že sa doloženie času viaže vždy na udalosť, ktorá v budúcnosti musí nastať. Ak nie je isté, či čas nastane, platí tzv. zanechané právo za podmienené. Podmienky môžu byť ako odkladacie (splnením podmienky dedičstvo nadobudne), tak rozvázovacie (nesplnením podmienky stráca právo na dedičstvo). Poručiťel tak môže napríklad synovi nariadiť, aby vyštudoval vysokú školu. Ten dedičstvo nadobudne až v okamihu, keď vysokú školu vyštuduje a do tej doby bude mať k dedičstvu užívacie právo tzv. prvotný dedič. Je tomu tak preto, že nový občiansky zákonník neustanovuje, že sa dedičstvo nadobúda smrťou poručiťela, ale že „dedičské právo vzniká smrťou poručiťela“.

Poručiťel je však obmedzený v tom, aké si môže klásť podmienky. Nesmie napríklad dedičovi uložiť, aby ukončil štúdium na vysokej škole, opustil zamestnanie a podobne, pretože by tým už dediča zjavne obťažoval. A ďalej sa nebude prihliadať k podmienke, ktorou by poručiťel dediča zaviazal uzavrieť manželstvo, zotrvať v ňom, prípadne ho aj zrušiť. Poručiťel môže svoje posledné obstaranie obmedziť aj tým, že dedičovi prikáže, aby

AKTUALITY - KOMENTÁRE - SPRÁVY

Česká republika

Pokračovanie rozhovoru s Pavlou Sýkorovou (KANCL),
Ministerstvo spravodlnosti České republiky

napríklad niečo vykonal. Ak to dedič dostatočným spôsobom nespĺní (napríklad nepostará sa o chorého príbuzného), stráca právo na dedičstvo.

Čo bude platiť pre už spísané závetu pred 1. januárom 2014 a po tomto termíne? Budú tam odlišné pravidlá? Na čo by mali poručitelia, ktorí závet spíšu, myslieť?

Ak poručiteľ spíše závet pred 1. januárom 2014 a zomrie do konca tohto roka, použije sa úprava doterajšieho občianskeho zákonníka. Iná by bola situácia, ak by zomrel po 1. januári 2014. Potom sa už budú aplikovať ustanovenia nového občianskeho zákonníka. Pri spisovaní závetu už v tomto roku môže poručiteľ využiť aj ustanovenia niektorých inštitútov dedičského práva z nového občianskeho zákonníka. V záвете tak bude môcť uviesť podmienku, doloženie času alebo príkaz. Ďalej bude môcť dovetkom v záвете nariadiť odkaz.

Ak by poručiteľ zomrel po 1. januári 2014 a jeho závet spísaný pred 1. januárom 2014 by odporoval ustanoveniam doterajšieho občianskeho zákonníka, ale už nie ustanoveniam nového občianskeho zákonníka, bude považovaný za platný. Tak napríklad, pokiaľ zabudne poručiteľ uviesť v záвете presný dátum, kedy bol podpísaný, bol by podľa doterajšej právnej úpravy neplatný. Nový občiansky zákonník ho považovať za neplatný nebude.

Na Slovensku musí byť závet zostavený len písomne. Ako je to v Česku dnes a čo má platiť po novom? Prečo sa podľa vás rozširujú možnosti závetu?

Podľa doterajšej právnej úpravy je vyžadovaná písomná forma závetu. Rozoznávame závet spísaný vlastnou rukou poručiteľa, závet spísaný inak ako vlastnou rukou poručiteľa (napríklad na počítači) a závet vo forme notárskej zápisnice. Nový občiansky zákonník umožňuje v zákonom stanovených prípadoch rozhodnúť o majetku aj ústne. Ide o tzv. závet s úľavami. Je určený osobám, ktoré sa kvôli nejakej udalosti (napríklad živelné pohromy, vojny a podobne) nachádzajú v ohrození života. Nový občiansky zákonník upravuje závet prednesený ústne pred tromi svedkami s obmedzenou platnosťou dvoch týždňov, závet zaznamenaný starostom obce, na území ktorého sa závetca nachádza, s obmedzenou platnosťou troch mesiacov a závet

spísaný na palube námornej lode, v lietadle, vo vojne pred velitelom vojenskej jednotky ČR, tiež s obmedzenou platnosťou troch mesiacov.

Nový občiansky zákonník pamätá aj na ochranu človeka, ktorý je prítomný pri spisovaní závetu, teda svedka. Ten bude musieť zachovať mlčanlivosť. Čo ak poruší túto povinnosť?

Závet je súkromnou záležitosťou poručiteľa. Preto nový občiansky zákonník zamedzuje, aby bol jej obsah šírený svedkom alebo inými osobami. Ak svedok poruší povinnosť mlčanlivosti, musí poručiteľovi odčiniť ujmu, ktorú tým spôsobil.

Od budúceho roka nebude nevyhnutnou podmienkou platnosti závetu presný dátum závetu. Podľa súčasného práva je takýto závet neplatný, alebo ako sa to rieši? Môže napríklad človek spísať závet aj na Štedrý deň?

Podľa doterajšej právnej úpravy musí byť v záвете uvedený dátum, kedy bol podpísaný, a to presným označením dňa, mesiaca a roka (napríklad 24. 12. 2007). Ak ho uvedie poručiteľ iným spôsobom (napríklad na Štedrý deň roku 2011), je celý závet neplatný, čo iste nie je v súlade s jeho vôľou. Podľa úpravy nového občianskeho zákonníka môže byť platný aj závet, v ktorom poručiteľ zabudne uviesť dátum.

Ak si dnes dá niekto nejaké podmienky do závetu a tie sa neaplnia, nemá to žiadne právne následky. Od januára 2014 si bude môcť klient klásť podmienky a trvať na ich naplnení. Boli predtým s tým v praxi problémy? Prečo sa k tomu, podľa vás, pristúpilo?

Doterajšia právna úprava, ktorá úplne neakceptovala slobodnú vôľu poručiteľa, nespájala s podmienkami v záвете žiadne právne následky. Nový občiansky zákonník prináša posilnenie vôle poručiteľa pri rozhodovaní o jeho majetku pre prípad smrti. Umožňuje tak poručiteľovi usporiadať si svoje majetkové pomery, vyplývajúce z jeho celoživotnej činnosti, pre čas po jeho smrti, napríklad kladením si podmienok pre nadobudnutie dedičstva.

Dedičia sú dnes rozdelení do štyroch dedičských skupín, po novom má byť skupín šesť. Prečo sa tento okruh skupín rozširuje? Vyžiadala si to prax, alebo iné okolnosti?

Podľa doterajšej právnej úpravy sú dedičia zo zákona rozdelení do štyroch dedičských skupín. Pokiaľ sa nenájde žiadny dedič v týchto štyroch skupinách, pozostalosť prechádza ako majetok bez pána (tzv. odúmrtí) na štát. Štát v takejto situácii nie je považovaný za dediča. Oproti doterajšiemu stavu preto nový občiansky zákonník podstatne rozširuje okruh osôb, ktoré sa môžu stať dedičmi zo zákona. Majetok by totiž mal čo najviac zostať v rodinnom kruhu a prechádzať na štát by mal v čo najmenšej miere. Upravuje preto šesť dedičských tried, kedy sú novo do okruhu zákonných dedičov zaradení poručiteľovi praparodičia, alebo sesternice a bratranci.

Budúci rok sa do dedičského práva vracia aj inštitút odkazu. To znamená, že majetok môžeme aj bez súdu odkázať napríklad svojmu susedovi, alebo ako to bude prebiehať v praxi? Aké sú výhody tohto inštitútu?

Nový občiansky zákonník navracia odkaz do dedičského práva, ktorý bude najčastejšie nariadený tzv. dovetkom v záвете. Odkazom sa v odkazovníku zriadi pohľadávka na vydanie určitej veci, prípadne jednej alebo niekoľkých vecí určitého druhu, alebo na zriadenie určitého práva tzv. odkazovníkovi. Poručiteľ môže ako odkaz určiť aj vec, ktorá je vo vlastníctve inej osoby (napríklad dediča). Ukážme si to na príklade. Poručiteľ má dvoch kamarátov Jána a Petra. Ján je vlastníkom historického motocykla, po ktorom túži Peter. Poručiteľ sa rozhodne „povolať“ svojho kamaráta Jána. Prikáže mu vydať Petrovi ako odkaz spomínaný historický motocykel. Ján má na výber, či dedičstvo prijať a vydať motocykel Petrovi, alebo dedičstvo odmietnuť a motocykel si ponechať. Ponuku dedičstva potvrdzuje dedičom súd, zatiaľ čo právo na odkaz bude odkazovník uplatňovať voči dedičovi priamo bez súdu. Odkazovník nebude účastníkom konania o pozostalosť, čím odpadnú časté priedahy v tomto konaní spôsobené nezhodami dedičov. Odkaz bude výhodný pre odkazovníka v tom, že nebude mať zodpovednosť za dlhy poručiteľa, lebo nie je dedičom. Pýtate sa, či nedôjde zriadením odkazov k poškodeniu práv veriteľov? Nový občiansky zákonník pamätá aj na tieto situácie. Každému z dedičov musí zostať z hodnoty dedičstva aspoň štvrtina odkazov nezaťažená. Pokiaľ ich poručiteľ zaťaží viac, bude mať dedič právo na pomerné skrátenie odkazu.

Dedičov asi nepoteší novinka, že od budúceho roka budú ručiť za dlhy zosnulého v plnej výške, prípadne ich budú musieť doplatiť zo svojho. Dnes ručia za dlhy len do výšky dedičského podielu.

Podľa doterajšej právnej úpravy má dedič povinnosť hradiť poručiteľove dlhy len do výšky nadobudnutého dedičstva. Zodpovednosť za poručiteľove dlhy vyplýva zo zákona a nie je zásadne závislá na tom, či dlhy boli alebo neboli v rámci dedičského konania zaradené do pasív dedičstva. Nie je rozhodujúce, aká bola výška dlhov v čase smrti poručiteľa, ale či dlhy v čase smrti poručiteľa existovali. Ak sa po právoplatnosti uznesenia, ktorým sa dedičské konanie skončilo, objaví nejaký ďalší poručiteľov majetok, vykoná súd o tomto dodatočne zistenom majetku dedičské konanie. Tým dôjde k zvýšeniu ceny nadobudnutého majetku a v dôsledku toho aj k zodpovednosti dediča za tieto dodatočné dlhy. Pokiaľ dedič nevie o existencii prípadných dlhov poručiteľa, má možnosť navrhnúť, aby súd vyzval uznesením veriteľa k prihláseniu ich pohľadávok. Predíde tak tomu, aby po ňom bolo v budúcnosti, po tom, kedy uhradil známe dlhy a vyčerpá tým cenu nadobudnutého dedičstva, požadované zaplatiť dlhy, o ktorých nevedel.

Čo sa týmto pre dedičov v praxi zmení?

Podľa nového občianskeho zákonníka bude mať dedič povinnosť platiť poručiteľove dlhy v plnom rozsahu. Iste nebude v určitých prípadoch vhodné, aby dedič bol povinný zaplatiť dlhy nad rozsah nadobudnutého majetku. Je mu preto zákonom poskytnutá ochrana, spočívajúca v možnosti ohraničenia rozsahu povinnosti k úhrade dlhov zosnulého prostredníctvom súpisu pozostalosti. Dedič bude mať po 1. januári 2014 právo dať si urobiť súpis pozostalosti, ak ho uplatní do jedného mesiaca odo dňa, kedy ho súd o tomto práve vyrozumie. Kto si tento súpis nedá vyhotoviť, alebo vyhlási, že si právo výhrady súpisu neuplatňuje, dodatočne tak nebude môcť urobiť. Súpis majetku (pozostalosti) spravidla vyhotoví notár. V jednoduchých prípadoch môže byť súpis pozostalosti nahradený spoločným prehlásením dedičov o pozostalostnom majetku.

Pokiaľ si však dedič vyhradí súpis pozostalosti, bude povinný zaplatiť dlhy po zosnulom len do nadobudnutého dedičstva. Mohlo by sa zdať, že oproti dnešnému stavu sa tak nič nezmení, ale nie je tomu tak. Ak totiž dedič vedome neuvedie do súpisu majetku niektoré predmety a veriteľom sa podarí ich existenciu preukázať, prestane pre dediča platiť ochrana, ktorú mu poskytoval súpis majetku pozostalého. Vtedy bude musieť zaplatiť dlhy v celej výške.

Rovnako tak bude od roku 2014 možné vzdať sa dedičstva po smrti poručiteľa v prospech druhého dediča. Myslíte si, že sa to bude využívať v praxi a v akých prípadoch?

Nový občiansky zákonník upravuje doterajšiu právnu úpravu, podľa ktorej sa vzdať dedičstva nemožno. Dedičstvo možno buď prijať, alebo odmietnuť. Po 1. januári 2014 sa tak bude môcť dedič rozhodnúť, či dedičstvo prijme, odmietne, alebo sa ho vzdá v prospech druhého dediča. Odmietnuť dedičstvo totiž nemožno v prospech inej osoby. Nový občiansky zákonník tak vychádza v ústrety praxi, kedy má potomok poručiteľa v prípade zákonnej postupnosti z rôznych dôvodov záujem, aby jeho dedičstvo pripadlo ostatným dedičom. Vzdanie sa dedičstva sa však nesmie dotknúť práv veriteľov, preto sa obdobne použijú ustanovenia o scudzenia dedičstva. Vzdanie sa dedičstva sa oproti scudzenia dedičstva líši v tom, že dedič sa vzdáva dedičstva pred súdom v konaní o dedičstve, nie zmluvou vo forme notárskej zápisnice ako o scudzenia dedičstva.

Ak sa dedič vzdá dedičstva, ktoré podľa poručiteľovej vôle môže a má splniť len on osobne, nezbavuje sa tým povinnosti splniť takéto opatrenie.

Zavádza sa aj inštitút dedičskej zmluvy. Aké tam budú po novom platiť podmienky?

Dedičskú zmluvu, ktorá je čo do právnej sily najsilnejším dedičským titulom, naše právo, hoci v odlišnej podobe, poznalo do roku 1950, kedy bola z občianskeho zákonníka vylúčená. Kto chce uzavrieť dedičskú zmluvu, musí mať nielen obstarávaciu spôsobilosť, ale aj spôsobilosť zmluvne sa k tomu zaviazat. Dedičská zmluva musí byť uzatvorená vo forme verejnej listiny (t. j. notárskym zápisom), inak sa na ňu bude pozerat ako na závet.

Dedičskú zmluvu nemožno jednostranne zrušiť, čo dáva predpokladaným dedičom vyššiu istotu, že sa skutočne raz stanú vlastníkmí. Táto zmluva však neobmedzuje poručiteľa v nakladaní s majetkom za jeho života. Dedičnú zmluvu si nemožno zaobstarať na celý majetok. Štvrtina pozostalosti musí zostať voľná, aby o nej poručiteľ mohol rozhodnúť podľa svojej zvlášť prejavenej vôle. Ak chce poručiteľ nechať zmluvnému dedičovi aj túto štvrtinu, môže tak urobiť v záвете. Dedičskou zmluvou môžu byť povolaní aj manželia. Na jej platnosť nemá prípadný rozvod manželstva žiadny vplyv. Rozvedený manžel však môže požiadať súd, aby zmluvu zrušil. V dedičskej zmluve môže byť aj záväzok dediča, že dedičstvo neodmietne.

Zhovárala sa Zuzana Voštenáková

Dôležité je cítiť s pozostalými

V minulom čísle sme upozornili na niektoré rezervy v rétorike rečníkov na pohreboch. Vedúci katedry teológie a katechetiky Pedagogickej fakulty UMB v Banskej Bystrici doc. ThDr. Albín Masarik, PhD., po dlhoročných analýzach pohrebných kázni odporúča kňazom a rečníkom, aby venovali viac pozornosti príprave smútočných rečí a pred samotnou pohrebnou kázňou si našli čas na stretnutie s pozostalými.

Ako by rečník, či už pri cirkevnom alebo občianskom pohrebe, mohol pomôcť pozostalým s ich stratou?

V nemeckej literatúre som našiel odporúčania, že farár má priamo povzbudiť ľudí k tomu, aby vstúpili do procesu smútenia. Teda by nemal hovoriť: „*Neplačte, ocko je už u Pána*“. Ale mal by povedať niečo v tomto duchu: „*Vážená zarmútená rodina, teraz vstupujete do náročného obdobia, v ktorom sa budete vyrovnávať so stratou. Modlite sa, aby ste počas mesiacov, keď sa budete učiť žiť bez zosnulého, pocítovali Božiu blízkosť a pomoc.*“ Keď kňaz neobchádza stratu a do nej prináša biblicko-teologické dôrazy, pozostalí môžu vedome vstúpiť do smútenia, prechádzať ním a napokon byť znovu stabilní a zdraví. Podobne aj občiansky pohreb má pred sebou to isté – nadviazať na psychologické poznatky v oblasti smútenia a zakomponovať ich do svojej práce. Tieto aspekty sa však pri pohreboch nevyužívajú v tej miere, v akej sú potrebné.

Viackrát ste spomenuli, že smútočná reč by mala byť spojená s prípadom. Myslíte si, že keby sa kňazi a rečníci poznali so zosnulým, respektíve aspoň by sa pred obradom stretli s pozostalými, tak by boli aj pohrebné reči empatickejšie?

Za najväčší nedostatok súčasných obradov považujem práve nízku mieru kontaktu rečníkov s pozostalými pred a po obrade, a to nielen preto, aby získali podnety pre pohrebnú reč, ale aj preto, aby kňaz poskytol pozostalým určitú formu posilnenia a povzbudenie. Rodina potrebuje zažiť Božiu pomoc aj cez duchovného. Ak by kňazov nezabezpečovali pohrebné služby s tým, že im dajú len základné informácie, ale sám kňaz by sa stretol s pozostalými a porozprával sa s nimi, mohla by to byť jedna z foriem, cez ktorú môže napríklad katolícka cirkev realizovať svoj koncept „novej evanjelizácie“. Tu je veľký priestor, kde ľudia môžu zažiť podporu a kladnú skúsenosť s cirkvou. Na pohrebe vidíte, či pred ním prebehol kontakt medzi duchovným a rodinou, alebo nie. Je rozdiel, či ho vnímajú ako objednaného rečníka, ktorý povie čo má a odíde, alebo ho vnímajú ako osobu, ktorá je dostatočne empatická, ale súčasne má aj dostatočný odstup od hlbokého smútenia a môže im pomôcť pri spracovávaní straty.

Aktuálne na našom pracovisku riešime výskumnú úlohu cez vedeckú grantovú agentúru Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR a Slovenskej akadémie vied. V rámci projektu Možnosti sprevádzania zomierajúcich a pozostalých v SR by sme chceli zriadiť službu podobnú, ako existuje v Holandsku. Tam spoločnosť Humanitas vyškolila 11 000 dobrovoľníkov. Veľká časť z nich je k dispozícii pozostalým, ktorí sa nevedia vyrovnáť so stratou. Naš zámier je rozvinúť takúto službu aj v náboženskom a aj v nenáboženskom prístupe. Dúfame, že aj viacerí kňazi budú mať záujem poskytovať takúto pomoc.

Pri občianskych pohreboch robia v niektorých prípadoch rečníci aj pracovníci pohrebných služieb. Ako vnímáte trend zo západu, kde na pohrebe vystúpi niekto z rodiny?

Americká spoločnosť sa vyvíjala úplne inak ako naše prostredie. Oni dokážu pohreb spraviť ako mozaiku milých, príjemných aj veselých zážitkov so zosnulým. Jednotlivci nemajú pocit zodpovednosti za celok, len povedia skúsenosť, čím prispievajú k ucteniu si zosnulého. Myslíme si však, že smútočná reč je pre väčšinu príbuzných väčšia záťaž, akú väčšina ľudí zvládne. Kar je užší kruh, kde je miera stresu nižšia. Napriek tomu si myslím, že by bolo vhodné, ak by sa v rámci našej kultúry vytvoril priestor pre krátku formu poďakovania za dobro, ktoré sme so zosnulou osobou prežili. Len tam vidím riziká v tom, že u nás je zaužívané hovoriť o mŕtvom len v dobrom, pretože on sa už nemôže brániť, a to môže komplikovať priebeh smútenia. Predstavte si ženu, ktorú muž roky podvádzał alebo bil. Podľa zmienenej zásady budeme hovoriť o ňom len dobré. Ale jeho žena cíti, že manželstvo nebolo dobré, a ak jej muž bol dobrý, tak za všetko zlé je zodpovedná ona. To posilní jej pocity viny, ktoré sa pri smútení tak či tak vyskytujú, a nemusí ich dobre zvládnuť.

Je lepšie teda v takýchto prípadoch nehovoriť, že človek bol dobrý, alebo prejsť jeho chyby mlčaním?

V našej kultúre sa potrebujeme naučiť kultivovane povedať pravdu. Napríklad by rečník mohol povedať tieto myšlienky: „*Každý z nás ľudí má svoje silné aj slabé stránky. Jozefovou silnou*

stránkou bola jeho zručnosť... Ale každý má aj slabé stránky a ak sa vás nejako dotýkali jeho slabé stránky, pokúste sa nájsť cestu k odpusteniu.“

Máte spočítané, koľko pohrebných kázni ste analyzovali v rámci výskumu?

Sú stovky pohrebných kázni, ktoré som videl, alebo čítal, no nemám ich spočítané. Často sa v duchu pýtam, prečo kňaz postupuje takto. Niekedy mám dojem, že povie, čo ho napadne, a nie to, čo treba povedať.

Mnohí kňazi, najmä v krematóriách, majú denne niekoľko pohrebov. Dajú sa vôbec pre kňaza zorganizovať pracovné povinnosti tak, aby bol bližšie k rodine?

Podľa mňa je to nutnosť a asi najväčšia výzva na zmenu v celej oblasti kazuálnej homiletiky. Významným spôsobom to ovplyvňuje dosah obradu a tým aj dosah práce duchovného. Preto je nutné, aby si duchovní tak usporiadali svoje úlohy, aby mali dostatok priestoru na prácu s pozostalými (pokiaľ o to majú záujem). Pozoruhodná je však aj iná skutočnosť. Šalaga (Cirkevné listy 9/2012, s. 22) konštatuje, že v r. 2010 bolo na Slovensku vykonaných 4 389 evanjelických pohrebov a to je v priemere 12 až 13 pohrebov na jedného duchovného ročne. Takýto počet obradov sa dá dobre zvládnuť s primeraným kontaktom s pozostalými. Aj prof. Weyel zistila, že 83 % evanjelických farárov württenbergskej cirkvi má od desať do dvadsaťdeväť pohrebov ročne a aj tam platí, čo sme konštatovali pred chvíľou.

Spolupracujete s prof. Birgitt Weyel z Evanjelickej fakulty Univerzity v Tübingen (Nemecko) a vo vašom preklade vyšla v teologickom časopise Teologickej fakulty v Trnave jej štúdia Biografia a eschatológia. Okrem iného ste prednášali v Prahe, Leuvene (Belgicko) a vo Wroclawi. Aké sú hlavné odlišnosti medzi rétorikou smútočných obradov na Slovensku a v zahraničí?

Tieto rozdiely môžu byť podmienené dvomi faktormi: pozíciou cirkvi v danej krajine a kultúrou. Ale musím sa priznať, že nie som expert na takúto komparáciu. Rád by som však povedal iné. V Írsku som navštívil absolventa teologického štúdia, ktorý vlastnil pohrebniectvo. Obvyklé pohrebné služby spájali s pastorálnym prístupom ku klientom. Aj v Nemecku majú rad absolventov teologického štúdia, ktorí neboli ordinovaní za kňazov a pracujú v pohrebných službách. Podľa niektorých odborníkov však neraz nezvládli pastorálny prístup, lebo u nich dominoval biznisový plán. Osobne si myslím, že do oblasti kremačných a pohrebných služieb by sa mali hlásiť ľudia, ktorí rozumejú psychológii straty. Počas mojich prednášok v zahraničí som sa stretával s tým, že si rečníci uvedomili, že mali nedostatočne nastavené ciele pohrebných kázni.

Pán profesor Jaráb mi nedávno povedal, že v Prahe výrazne stúpa počet kremácií bez obradu, a to v počtoch, ktoré sú pre Slovensko nepredstaviteľné. Mne nejde o to, aby sa samoučelne robili obrady, ale o to, aby človek neutekal pred danosťami vlastného života. Potrebuje sa naučiť vedome čeliť aj jeho ťažkostiam a tienistým stránkam a to tak, aby najskôr tušil a potom aj reálne našiel nádej pre ďalší život. Pri úmrtí našich blízkych je na mieste, aby sme sa aj sklonili pred Všemohúcim Bohom.

Aký je váš názor na ľudovú a modernú hudbu na poslednej rozlúčke so zosnulým?

Každá spoločnosť sa nejakým spôsobom vyvíja. Zažil som pohreby, kde zaznela hudba, ktorú som považoval za neprimeranú, ale pozostalí ju mohli považovať za primeranú. Dôležité je, čo tým chceli vyjadriť. Ak je to ich vyrovnávanie sa so stratou, vyrovnávanie sa s realitou, tak použili sebe primerané kultúrne

doc. ThDr. Albín Masarik, PhD.

výrazové prostriedky. Ak chceli ujsť pred ťažkou stratou, je to zlá cesta. Potom však nediskutujeme o hudobnom žánri, ale o životnom postoji v konkrétnej situácii. V takýchto prípadoch treba rozmýšľať, čo môžeme robiť, aby sme neostali na úteku dlhodobo.

Prečo ste sa rozhodli zaoberať touto problematikou?

Pretože pohrebné obrady otvárajú masívny priestor pre komunikáciu s cirkevnou i necirkevnou verejnosťou a na druhej strane sa teoretickým východiskám pohrebných rečí venuje nedostatočná pozornosť. Myslim si, že ľudia, ktorí prežívajú bolesť a stratu, si zaslúžia to úsilie, aby sme sa aj teoreticky venovali tejto problematike. Dúfam, že na konci nebudú monografie, ale klienti, ktorým sa pomohlo.

Čo by ste odporučili kňazom, ktorí robia pohrebné kázne a rečníkom, ktorí robia občianske pohreby? Načo by mali myslieť, keď si pripravujú kázeň?

Mali by myslieť na to, aby v celom dianí mohli prítomní nájsť pomoc a obohatenie a aby to vyjadrili kultúrnym a primeraným spôsobom. Nato, aby tento cieľ dosiahli, potrebujú rozmýšľať, či robia obrady rutinne, alebo sa chcú zlepšovať. Ak chcú rásť, nech čítajú náboženskú, psychologickú a filozofickú literatúru. Nech sa rozprávajú s ľuďmi, ako vnímajú pohrebné obrady. A ako budú rásť, budú získavať nové podnety.

Rozprával sa Marcel Lincényi, fotografie Pavel ondera

PREŠOV ERA
Krátka 7 Kompletne pohrebné služby

Poskytujeme služby najvyššej kvality

NON STOP linka: 0918 560 422
www.psera.sk

Pohrebná reč z Prayovho kódexu z konca 12. storočia

Pohrebná reč (kázeň) je v našich končinách neodmysliteľnou súčasťou predovšetkým cirkevných pohrebných obradov. Táto tradícia sa zachováva už dlhé storočia, čoho svedectvom je aj text pohrebnej reči z takzvaného Prayovho kódexu (koniec 12. storočia). Tento, slovenskej verejnosti pomerne neznámy text je pre našich južných susedov jednou z najdôležitejších kultúrnych pamiatok. Ide totiž o najstarší súvislý text písaný v staromaďarskom jazyku. Unikátnosť Pohrebnej reči z Prayovho kódexu zvyšuje fakt, že podobný literárny žáner ako je Sermo, čiže pohrebná reč, nebol v tom čase v Európe ešte všeobec-

ne rozšírený a ani výskyt kázni v ľudovej reči nebol častý. Kázne v ľudovej reči sa z tohto obdobia zachovali len z nemeckých oblastí. Napriek tomu, že ide o maďarskú jazykovú pamiatku, má súvis aj s našou krajinou.

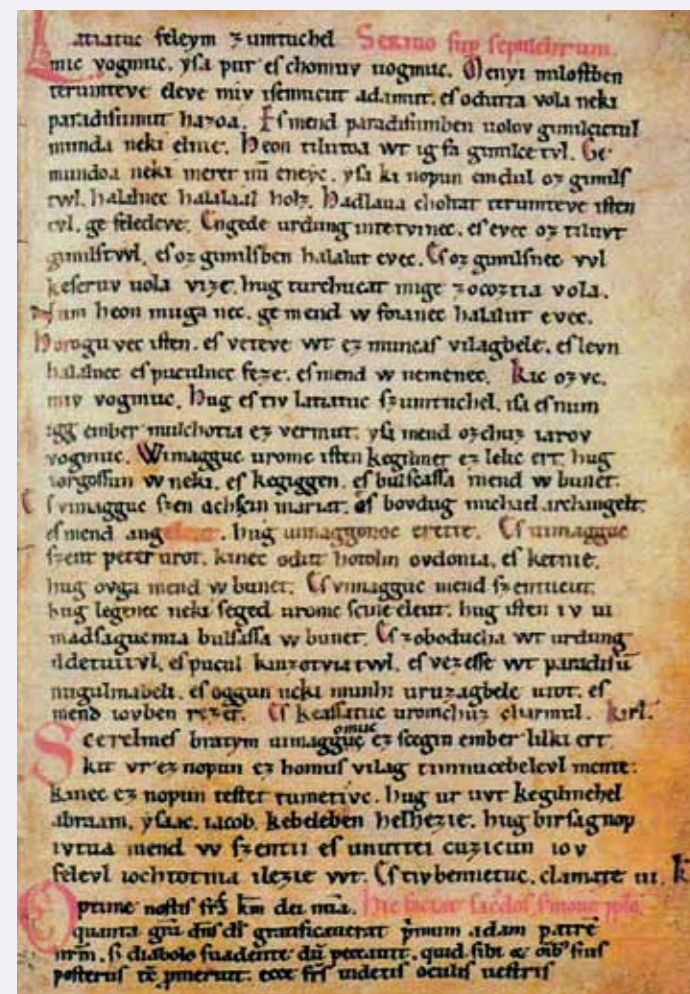
Za „objaviteľa“ Pohrebnej reči sa považuje rodák z Nových Zámok a jezuitský kňaz György Pray (1723 – 1801), ktorý pôsobil v službách Márie Terézie ako kráľovský historik zaoberajúci sa dejinami Uhorska. Spomínaný text našiel pri bádaní v knižnici Bratislavskej kapituly v stredovekom kódexe, ktorý dodnes nesie jeho meno. V roku 1770 sa o texte dozvedela verejnosť, keď z neho publikoval krátky úryvok v Legende sv. Margity.

Prayov kódex je sacramentarium, čiže liturgická kniha obsahujúca modlitby kňaza pri bohoslužbe. Kódex okrem rôznych liturgických textov obsahuje aj z historického hľadiska dôležité informácie ako napríklad nariadenia synod (cirkevných snemov). Veľmi cenné sú aj tzv. Bratislavské letopisy (Annales Posoniensis), ktoré opisujú udalosti medzi rokmi 997 až 1187. Okrem Pohrebnej reči je celý kódex písaný latinčinou. Je zaujímavé, že text kázne sa zachoval práve v sacramentarii a nie v nejakej zbierke kázni. Kázne totiž v tom období neboli automaticky súčasťou pohrebných obradov. Vyskytovali sa zriedka, väčšinou len pri pohreboch vyšších cirkevných alebo svetských hodnostárov. Pohrebné kázne sa stali bežnou súčasťou pohrebného obradu až v období šírenia protestantizmu a tento trend sa zachoval prakticky dodnes.

Podľa odborníkov vznikol kódex v rokoch 1192 až 1195 pravdepodobne v benediktínskom konvente v Boldve v severnom Maďarsku, podľa iných názorov v kláštore v Rimavských Janovciach. Isté však je, že kódex uchovávali v rokoch 1228 – 1241 v kláštore v Diakovciach pri Šali. Potom sa stal majetkom Bratislavskej kapituly, ktorá ho v roku 1813 darovala do Maďarského národného múzea, odkiaľ sa dostal delimitáciou do Štátnej Széchényiho knižnice v Budapešti, kde ho uchovávajú dodnes. Zaujímavým faktom je, že pravdepodobne pod vplyvom prítomnosti slovenského obyvateľstva sa do Pohrebnej reči dostali aj slová slovanského pôvodu: milostben, bratym. Podľa názorov odborníkov sa stal tento text vzorom pre pohrebné kázne v neskoršom období. Na túto skutočnosť poukazuje aj opis pohrebu kráľa Karola Róberta z Anjou v roku 1342. Podľa zachovanej

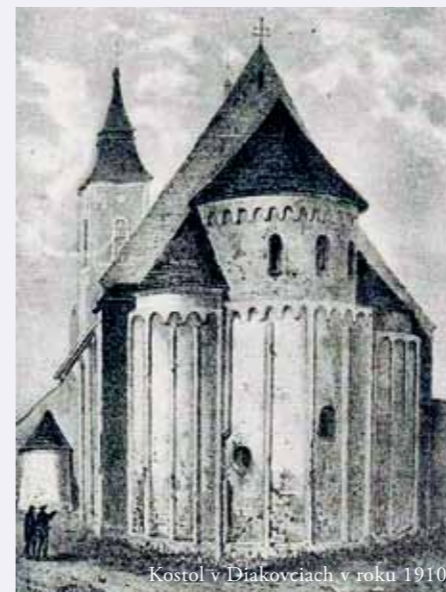

György Pray * 1723 – † 1801

Text pohrebnej reči a prosebná modlitba v Prayovom kódexe - originál

kroniky vtedajší ostrihomský arcibiskup Chanadinus Telegdy predniesol kázne, ktorá mala totožné myšlienky ako text z Prayovho kódexu. Samotný text kázne je totiž natoľko dokonalý, ako môže byť len reč, ktorá odznela mnohokrát. Vznikla pre potreby veriacich, ktorí neovládali latinčinu, ale disponovali základnými náboženskými vedomosťami. Kázne poukazuje na pochovávanie, upadnutie do hriechu a jeho následky, na smrť a nakoniec vyzýva veriacich na modlitby za zosnulého.

Kostol v Diakovciach v roku 1910

Prípravil Jurányi Ladislav

Pohrebná reč a prosba (1192 – 1195)

Sermo super sepulchrum – reč nad hrobom

Z kolkej milosti stvoril na počiatku (Pán) nášho predka, Adama, a daroval raj jemu domorom. A zo všetkých rajských plodov mu riekol, aby žil. Len z odročia jedného stromu mu zakázal. (Však hovorí mi, prečo by som nejedol?) „Veru, hľa, v ten deň, keď okúsíš z toho odročia, smrťou smrti umrieš.“

Požul o svojej smrti od Boha Stvoriteľa, ale zabúda. Podroli sa pokynu diablovemu, okúsil z toho odročia zakázaného a skrz to odročie smrť okúsil. A štara toho odročia taká trpká bola, až mu hrdlo trhá. Nielen svoju, ale aj všetkého pokolenia jeho, smrť okúsil. Nahmedal sa Boh a vyháňa ho do tohto namáhavého sveta, ktoré sa stalo hniezdom smrti a pekla i potomstva jeho.

A kto sú Ti? My sme. Ako aj Ty vidíte svojimi očami, hľa, ani jeden človek nemôže obísť túto jamu. Veru, všetci sa k nej približujeme.

Prosíme Pána Boha nášho za milosť pre túto dušu, nech sa zľutuje a zmiluje nad ňou a nech mu odpustí všetky hriechy. A uctieďajme svätú matku Máriu a blahoslaveného Michala archanjela a všetkých anjelov, nech orodujú za ňou.

A uctieďajme svätého pána Petra, ktorému bola daná moc rozrôzovať a zväzovať, nech ho oslobodí od hriechov.

Uctieď si aj všetkých svätých, nech sú tu na pomoci pred tvárou nášho Pána, aby mu Boh pre naše modlitby odpustil vinu. Nech ho oslobodí od diablovho prenasledovania a múk pekla, a nech mu ukáže cestu do nebeského kráľovstva a zo všetkého dobra nech získá podiel.

Volajme k Pánovi nášmu trikrát: Pane zmiluj sa! (Kyrie eleison)

Prosba
Moji milovaní Bratia, modlime sa za dušu tohto úbohého človeka, ktorého Pán v tento deň z temnice tohto nepravého sveta vyslobodil, a ktorého telo dnes pochovárame, nech Pán mu dá svojou milosťou spočiniť na hrudi Abraháma, Izáka a Jakuba, aby v deň súdny ho oživil a uviedol medzi svojich vyvolených a svätých. A aj nás.

Volajme trikrát: Pane zmiluj sa! (Clamate ter: kyrie eleison!)

Preložil Jurányi Ladislav

Tri otázky pre podpredsedu SAPaKS Vladimíra Eckera

Slovenská asociácia pohrebných a kremačných služieb vstupuje do ďalšieho roku. Ako hodnotíte jej postavenie na Slovensku?

Od začiatku sme mali ambície zjednocovať, ale i pomáhať pohrebným službám, inštitúciám a občanom. Postupne sme si budovali nielen svoju členskú základňu, ale dostávali sme sa do povedomia verejnosti, štátnych úradov a hlavne úradníkov v nich. Nemôžem nespomenúť médiá, či už verejnoprávne alebo komerčné, ktoré nás s takmer železnou pravidelnosťou kontaktujú s najrôznejšími otázkami, alebo žiadajú vyjadrenie k jednotlivým kauzám z oblasti pohrebníctva. Asociácia tak plne splňa svoje poslanie.

Čo považujete za najväčší prínos za uplynulé obdobie?

Keď sa obzriem späť, určite je to zavedenie pravidelnej výstavy z oblasti pohrebníctva s medzinárodnou účasťou Slovak Funeral. To asociácii veľmi pomohlo pri zviditeľnení sa nielen na Slovensku, ale aj v Európe. Ďalším dôležitým momentom uplynulého obdobia bola aktívnejšia spolupráca medzi našimi členmi. Doladili sa interné záležitosti, robil sa poriadok tak ako v našich radoch, tak aj v oblasti funkčnosti vedenia a kompetencií jednotlivcov. Tu musím vyzdvihnúť výbornú spoluprácu so žilinskou pohrebnou službou Lauk. Jej majiteľ Peter Kicoš sa nielen aktívne podieľa na chode asociácie (podobne ako viacerí členovia), ale prispieva i osobne k obsahu magazínu a pomáha pri jeho šírení smerom k verejnosti.

Taktiež by som chcel posmeliť ostatné pohrebné služby, ktoré ešte nie sú našimi členmi, aby nás neváhali kontaktovať. Asociácia je budúcnosťou pre oblasť pohrebníctva.

Čo plánujete do budúcnosti a čo podľa vás prinesie nasledujúci rok 2014?

V najbližšom čase prebehne členská schôdza našich členov. Keď sa zamyslím nad uplynulým rokom, vidím viacero rozbehnutých aktivít, ktoré asociácia podniká na ochranu činnosti svojich členov a kvôli striktnému dodržiavaniu Zákona č. 131/2010 Z.z. o pohrebníctve, ktorého bola sama spoluvykonateľcom. Všetky tieto záležitosti bude potrebné dotiahnuť do konca. Samozrejme, že ani potom neostane asociácia stáť so založenými rukami. Stále sledujeme dianie na Slovensku a riešime podnety, ktoré prichádzajú zo strany podnikateľov i občanov.

Spolu s vedením Expo Center Trenčín pripravujeme plánovanú výstavu Slovak Funeral 2014. Dnes už vieme povedať, že prebehne v dňoch 6. - 8. novembra. Všetci, ktorí majú záujem vystavovať, môžu už od začiatku roku kontaktovať usporiadateľov cez stránku www.slovak-funeral.sk. Tam sa taktiež dozvedia všetky aktuálne informácie.

Zuzana Voštenáková

Vojnové cintoríny na Slovensku

Rozhovor s Ing. Janou Kráľovou
sekcia Verejnej správy MV SR

O vojnový hrob sa má starať obec

Na Slovensku sa nachádza 32 495 vojnových hrobov, v ktorých je pochovaných celkovo 160 000 padlých vojakov. Vojnový hrob sa zo zákona nesmie zrušiť, pričom obec ako jeho vlastník a správca musí zabezpečiť jeho identifikovateľnosť a taktiež pravidelnú starostlivosť. O problematike vojnových cintorínov sme sa rozprávali s Janou Kráľovou z Oddelenia vnútorných vecí a vojnových memoárov zo Sekcie verejnej správy na Ministerstve vnútra Slovenskej republiky.

Evidenciu vojnových hrobov vedie Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky. Koľko vojnových hrobov je známych na Slovensku?

V evidencii Ministerstva vnútra Slovenskej republiky registrujeme celkovo 32 495 vojnových hrobov. Z tohto počtu je 23 316 vojnových hrobov z I. svetovej vojny a 9 179 hrobov z II. svetovej vojny. Tieto údaje sa menia, nakoľko existuje veľké množstvo frontových cintorínov na severovýchode Slovenska v nedostupných terénoch, kde ešte stále nachádzame nové pohrebiská. Okrem toho evidujeme 923 iných pietnych symbolov, ktoré sa viažu k I. svetovej vojne, a 2 811 pietnych symbolov na pamiatku obetiam padlých v II. svetovej vojne. Pod pietnymi symbolmi rozumieme pamätne tabule, ktoré sa nachádzajú na budovách, alebo sú samostatne umiestnené na rôznych podstavcoch. Ďalej registrujeme rôzne pomníky, pamätníky, pamätne miesta ako údolie smrti, alebo rôzne areály v obciach, kde sú umiestňované aj muzeálne zbierky, ktoré sa viažu k vojnovým udalostiam. MV SR z pohľadu zákona o vojnových hrobách sleduje vojnový hrob ako taký z hľadiska každoročného nároku správcu na príspevok.

Koľko vojakov je pochovaných na vojenských cintorínoch?

Na území Slovenskej republiky je celkovo pochovaných 160 000 padlých vojakov. Z toho 65 900 vojakov prišlo o život v I. svetovej vojne a viac ako 93 000 vojnových obetí je z II. svetovej vojny.

Ktoré národnosti najviac dominujú na vojenských cintorínoch?

Samozrejme, že niektoré cintoríny sa viažu napríklad k nemeckej, červenej, alebo rumunskej armáde, ale počty vojakov

jednotlivých národností nevieme spresniť. Napríklad v Rakúskej armáde z I. svetovej vojny, či v červenej armáde by sme veľmi ťažko identifikovali národnosti. Ale vo všeobecnosti je možné povedať, že na území Slovenskej republiky je okrem Slovákov a Čechov najviac padlých vojakov národnosti ruskej, ďalej talianskej, rumunskej, nemeckej či maďarskej. Registrujeme dokonca padlých Turkov, dvoch Američanov, ale aj niekoľko príslušníkov britskej armády.

Môžete prezradiť, kde sa nachádzajú hroby tureckých vojakov?

Štyri turecké vojnové hroby, ktoré sú dokonca identifikovateľné podľa náhrobku, je možné nájsť na zachovalom vojenskom cintoríne v Nitre v časti Mlynárce. Ďalších dvadsať tureckých vojakov je pochovaných na verejných cintorínoch v Nitre. V priebehu normalizácie totiž vojnové cintoríny z I. svetovej vojny nemali až takú vážnosť, a tak okolo nich začali vznikať civilné hroby. Niektorí padlí moslimského vierovyznania, medzi nimi aj tureckí vojaci, sú pochovaní aj na cintoríne v Trenčíne, ktorý sa však nachádza vo vojenskom objekte, kde nie je verejný prístup.

Ktoré vojenské cintoríny patria k najväčším na Slovensku?

Z I. svetovej vojny sú tri druhy cintorínov: frontové, lazaretné a legionárske. **Frontové cintoríny** sa nachádzajú na severe východného Slovenska, pričom väčšina z nich zostala v pôvodnom stave. Niektoré dokonca ani neboli dobudované, nakoľko boli dané do dočasného stavu, ktorý sa mal riešiť, ale po II. svetovej vojne sa venovala pozornosť len vojnovým hrobom, ktoré sa týkali červenej armády. Jednoznačne možno povedať, že z hľadiska pochovaných je najväčší frontový cintorín vo Veľkrokpe, ktorý sa v súčasnosti renovuje, pričom už prebieha tretia etapa jeho rekonštrukcie. **Lazaretné, alebo zajatecké cintoríny** vznikali pri lazaretách a zajateckých táborech prevažne juhu západného Slovenska a v niektorých lokalitách stredného Slovenska. Napríklad na vojnovom cintoríne v Komárne evidujeme viac ako 6 000 pochovaných rôznych národností. Aj v tomto prípade sa z lazaretného cintorína stal mestský, na ktorom boli vybudované aj civilné hroby, takže zostala len malá časť vojnových hrobov. V spolupráci so samosprávou v Komárne sme vybudovali pekny pamätník, na ktorom sú napísané počty padlých jednotlivých národností a príslušnosti k armáde.

Môžem spomenúť aj vojnový cintorín vo Veľkom Mederi, kde je pochovaných viac ako 5 000 srbských vojakov. Žiaľ, stavebnou činnosťou a budovaním komunikácií bola v minulosti časť pohrebiska znehodnotená. Hroby sa podarilo zrekonštruovať, vybudovala sa tu kaplnka a starostlivosť o hroby je na výbornej úrovni. Na cintorín chodia pravidelné návštevy zo Srbska a srbskej ambasády. Viac ako tisíc talianskych vojakov je zase pochovaných v Dunajskej Stredě a v Šamoríne. Treťou skupinou sú **legionárske cintoríny**, ktoré vznikali najmä na juhu stredného Slovenska počas konfliktov s československými légiami od 18. do 20. roku 20. storočia. Z legionárskych cintorínov môžem spomenúť najmä vojnový cintorín v Lučenci či Nových Zámkoch. Najlepšie sa dajú identifikovať vojnové cintoríny z II. svetovej vojny, ktoré vznikali po vojne v druhej polovici 40. rokov, respektíve boli dobudované v druhej polovici 50. rokov.

Kto sa má starať o vojnové hroby na Slovensku?

Vojnové hroby na Slovensku sú priamo vo vlastníctve, alebo v správe miest a obcí. Vlastník sa musí starať o tieto hroby z hľadiska zákona a taktiež na základe ženevských dohôrov, ktoré má Slovensko uzatvorené. Je niekoľko výnimiek, kde je vlastníkom Ministerstvo obrany SR, ktoré správu deleguje na konkrétne inštitúcie. To je však len v prípade štyroch objektov na území Slovenska.

Starajú sa vlastníci dostatočne o vojnové hroby?

Drvivá väčšina správcov je takých, ktorí sa snažia zákon dodržiavať, a starostlivosť zabezpečujú v medziach zákona. Niektoré obce sú veľmi iniciatívne a vykonávajú veľa vecí nad rámec zákona. Sú však aj také obce, ktoré nevykonávajú dostatočnú starostlivosť. Vo väčšine prípadov po našom upozornení, respektíve po upozornení okresného úradu, dôjde k náprave. Zatiaľ jediný problém máme na cintoríne v Nových Zámkoch, ktorý v súčasnosti riešime. Správcom vždy prizvukujeme, že vojnové hroby majú vo vlastníctve podobne ako cesty tretej triedy, či rôzne objekty kultúry.

Mnohí sa možno pýtajú, prečo vojnové hroby vlastní obce a prečo táto problematika spadá pod Ministerstvo vnútra SR?

Vojnové hroby patria pod Ministerstvo vnútra SR z historického hľadiska, nakoľko budovanie vojnových pohrebísk počas

I. svetovej vojny mali na starosti žandárske stanice ako útvary polície. Neskôr prešla táto kompetencia na poverenctva štátu, pričom obce ich majú v správe od začiatku 90. rokov.

Obec si ako vlastník vojnového hrobu môže od Ministerstva vnútra SR požiadať každý rok približne desať eur na starostlivosť o hrob.

Zákon o vojnových hrobách umožňuje získať obci príspevok vo výške desať eur za kalendárny rok na starostlivosť o hrob. Tento príspevok sa každoročne zvyšuje valorizáciou o mieru inflácie. Okrem tohto príspevku Ministerstvo vnútra SR poskytuje aj príspevky na obnovu, alebo rekonštrukciu, čo však nie je zákonom nárokovateľné.

Áké povinnosti vyplývajú obci z hľadiska starostlivosti o vojnový hrob?

Zo ženevských dohôrov a zákona o vojnovom hrobe vyplýva, že vlastník, teda obec nemôže zrušiť vojnový hrob, musí ho dať do identifikovateľného stavu a starať sa o neho. Aj v prípade živelných pohromy, právna ochrana zabezpečuje, že hrob musí byť daný do poznateľného stavu. Vojnový hrob je samozrejme vyčlenený od povinnosti platenia nájmu za jeho miesto. Niektorí pozostalí sa na nás obracajú, aby sme vyhlásili miesto posledného odpočinku ich prastarého otca, ktorý zahynul ako vojak, za vojnový hrob. Eudia, ktorí si dávajú takúto žiadosť by si však mali uvedomiť, že v prípade nároku hrob získa štatút vojnového hrobu so všetkými výhodami, ale na druhej strane pozostalí s ním už nebudú môcť narábať a používať ho na iné účely, teda ani pochovávať doň ďalších príbuzných.

Áký rozpočet je v SR vyčlenený na správu vojnových cintorínov?

Na správu vojnových cintorínov je samostatný rozpočet v kapitole Ministerstva vnútra SR. V roku 2013 sme mali celkový rozpočet 240 000 eur, čo je síce značná finančná suma, ale treba si uvedomiť, že z nej sa vyplácajú zákonom nárokovateľné príspevky vo výške približne 170 000 eur, pričom približne 70 000 eur sa investuje do obnovy hrobov. Treba si taktiež uvedomiť, že z tejto sumy ešte musíme hradiť aj starostlivosť o hroby v zahraničí.

Zhováral sa Marcel Lincényi, fotografie Pavel Ondera

Pomoc blízkým až do konca života

Pre mnohých ľudí sú hospice dverami do neznáma. Nevedia, čo za nimi môžu čakať. Neznamenajú spásu či možnosť uzdraviť sa, ale snažia sa sprevádzať rodiny trpiace nevyliciteľnou chorobou ich člena, pomáhať im zvládnuť jej priebeh aj koniec.

Pacient v hospicovej starostlivosti vie, že nebude trpieť neznesiteľnou bolesťou, nezostane v posledných chvíľach života osamotený a že za všetkých okolností bude rešpektovaná jeho ľudská dôstojnosť. Smrť je jednoducho neoddeliteľnou a prirodzenou súčasťou nášho života. Vďaka existencii hospicov človek môže dožiť svoj život dôstojne, pokojne s kvalitnou odbornou starostlivosťou.

Koniec života s pomocou blízkych

Odborníci tvrdia, že väčšina ľudí túži opustiť tento svet doma. Inak povedané, chcú stráviť posledné chvíle života so svojimi blízkymi. Pre rodinných príslušníkov je starostlivosť o chorého často únavná a vyčerpávajúca, tak im prichádzajú na pomoc školení a kvalifikovaní odborníci, ktorí poskytujú hospicovú starostlivosť. My sme sa vybrali do mobilného hospicu sv. Kataríny Labouré, ktorý začal svoju činnosť v roku 2004, ako jedna zo zložiek Občianskeho združenia Slnečnica Slovensko. Odborným garantom od začiatku bola MUDr. Kristína Kroftová – sestra Barbara. Hovorili sme s Mgr. Erikou Cákovou, predsedníčkou predstavenstva OZ Slnečnica, alebo inak, sestrou Juditou. „Našou úlohou je poskytovať odbornú starostlivosť ťažko chorým pacientom v záverečnej fáze života v ich domácom prostredí.“

Posledné chvíle v domácom prostredí

Hospicová starostlivosť v domácom prostredí pomáha žiť umierajúcemu čo najlepšie až do poslednej chvíle. Neberie chorému nádej, naopak, pomáha mu hľadať zmysel života, pomáha mu uvedomiť si, kde je užitočný a kde môže byť užitočný. Pretože smrť patrí k životu ako narodenie. „Ide o pacientov, ktorí chcú byť doma, zatiaľ čo rodina a príbuzní im zabezpečí ostatnú starostlivosť. Pracovníci nášho mobilného hospicu – lekár, sestra, psychológ, duchovný, prichádzajú podľa potreby aj viackrát za

deň k pacientovi domov, aby mu poskytli potrebnú starostlivosť, radu alebo sprevádzanie,“ hovorí sestra Judita. K odborným výkonom patrí podávanie injekcií, infúzií, prevazy rán, preležanín, starostlivosť o sondy, katetre, vývody, tiež tlmenie bolesti, odborné konzultácie s lekárom atď, podľa zdravotného stavu pacienta.

Čas na neuskutočnené túžby a želania

Umieranie je pre každého človeka veľmi citlivým obdobím. Hospicová starostlivosť v domácom prostredí je, podľa sestry, prínosom predovšetkým pre pacienta. Ťažko chorý či zomierajúci človek potrebuje iné, „ľudskejšie“ prostredie, než aké poskytujú bežné nemocnice. Prostredie, v ktorom neplatí prísny režim a presne stanovený program. „Sú ochorenia alebo ich komplikácie, ktoré vyžadujú dlhodobú hospitalizáciu, ale v mnohých prípadoch je možné, aby pacient mohol ísť domov. Príbuzní, potrebujú pomoc a podporu po odbornej stránke, aby to doma zvládli. Zároveň je to príležitosť, aby mohla byť rodina zase spolu. Je to čas, kedy je vytvorený priestor na vypovedanie nedopovedaného, prosby o odpustenie, zmierenie, vyslovenie a realizáciu niektorých priání a túžob. Toto obdobie sa veľmi hlboko zapisuje do vedomia každého zúčastneného,“ objasňuje nám sestra.

Strata blízkeho bolí, pomôže zmierenie

Ak rodina s pomocou hospicu bola schopná postarať sa o svojho blízkeho zomierajúceho a sprevádzať ho až do konca pozemského života, lepšie sa vyrovnáva s jeho smrťou, prijíma danú situáciu pokojnejšie a vyrovnanejšie. Príbuzní sú spokojní, že mohli splniť chorému jeho túžbu byť v posledných chvíľach doma. Aj keď bolesť zo straty milovanej osoby sa nedá odstrániť, môže sa táto prežívať v beznádeji a trápení alebo v pokoji a zmierení. „Príala by som všetkým pacientom, ktorí chcú byť v záverečnej fáze života vo svojom dôverne známom domácom prostredí, pri svojich najbližších, aby spoločnosť aj legislatíva k tomu vytvárali dostatočný priestor. Tiež chcem popriať odvalu príbuzným, aby sa týchto situácií nebáli, aby vyhladali pomoc, prijali túto výzvu a prežili so svojim blízkym chorým naozaj „milostivý čas“.

Zuzana Voštenáková

Na návšteve v Ázii

Cintorín shanghajských mučeníkov pozostáva z tematického pamätného parku, pamätného múzea pre vybraných mučeníkov revolúcie a historických pamiatok. Je významným historickým pamätným miestom a štátom chráneným dedičstvom. Je ukážkou patriotizmu a výchovy k vlastenectvu, ako aj malebným miestom socialistickej turistiky.

Podľa informácií pochádzajúcich z rôznych zdrojov, Shanghajská občianska vláda našla kostry a relikvie, ktoré tu boli pochované v r. 1950. To dokazuje, že tu bolo zabitých dvadsaťštyri mučeníkov vrátane revolucionára Lin Yuang. Na základe súhlasu centrálnej vlády mesto Shanghai začalo plánovať budovanie cintorína na pamiatku týchto priekopníkov revolúcie. Za spoločného úsilia všetkých zainteresovaných bol 1. júla 1995 cintorín dokončený a otvorený pre verejnosť.

Odpočíva tu takmer 1 700 umučených, ktorí obetovali svoje životy v rôznych historických obdobiach. Priamo pred cintorínom je oltárne svetlo, ktoré stále horí a symbolizuje večný plameň života a nekonečného revolučného ducha umučených. Pamätné múzeum sa rozprestiera na ploche 10 000 m², z toho 5 000 m² je výstavných. V hale sa nachádzajú tematické výstavy Royal Hearts (Kráľovské srdcia) a Blood shed for People (Krvavá chatrč), ktoré vystavujú 235 príbehov o shanghajských

Cintorín sa rozkladá na rozlohe okolo 200 000 m². V jeho tematickom pamätnom parku sa nachádza les – Longua Stele Forest, pamätná socha a hroby umučených. Park pokrývajú stále zelené trávniky, píniové a cyprusové lesy, kvety a zurčiacie pramene. Celé pamätné miesto slúži ako centrum pamätných a kultúrnych udalostí. K Longual Stele Forest patrí stéla pavilón, stéla múry, chodby a steny, na ktorých sú vyryté básne a texty napísané umučenými. Kaligrafické výtvy v rozmanitých štýloch a nálada dýchajúca z literárnych diel umučených tvoria úžasnú kombináciu. Viac ako desať súborov sôch zhotovených známymi umelcami, ktoré sú rozptýlené po parku, tvoria ďalšiu výnimočnú scenériu. Hroby mučeníkov pozostávajú z hrobiek, pamätnej haly a cintorína neznámych mučeníkov.

hrdinov a dôkazov ich boja za nezávislosť a slobodu Číny od roku 1840. Historické miesto revolučných hrdinov – Longhua Memorial Place – je pamiatkou na niekdajšie väzenie a popravisisko Song-hu Security Headquarters of Kuomintang, kde boli tisíce uväznených a popravených revolucionárov. Dnes sem ľudia prichádzajú na návštevu, lebo aj stará múdrosť hovorí: Tiene, pod ktorými teraz stojíme, sú vytvárané stromami zasadenými predchodcami.

Nachádza sa tu aj multifunkčná hala (obr. dole) veľká 600 m² slúžiaca rôznym tematickým výstavám, ktoré sa konajú pri rôznych príležitostiach.

Reportáž pripravil Peter Kicoš, viac fotografií na www.lauk.sk

Želaj si...

Keby som mohol vrátiť čas, tak by som si želal... Touto vetou zvyknú vyjadrovať svoje pocity ľudia na smrteľnej posteli. Je to presne šesť rokov, čo vznikla nezisková organizácia ŽELAJ SI, ktorá plní tajné želania dlhodobo chorých a umierajúcich detí. Zatiaľ sa im podarilo celkovo splniť 600 detských snov. Každý rok potešia 100 až 120 detí zo všetkých kútov Slovenska. Všetky snívajú najmä o jednom – aby boli zdravé. Niektoré majú šancu dostať sa zo svojej choroby, iné už tušia, že je to nemožné. Aké sú teda ich najčastejšie želania? Hovoríme s Mgr. Soňou Rebrovou, predsedníčkou a zakladateľkou tejto neziskovej organizácie.

Na vašom webe „Želaj si“ už pár rokov naplňate predstavy chorých detí. Prečo ste sa rozhodli pre tieto aktivity?

Deti v nemocniciach alebo dlhodobo choré (detská mozgová obrna, svalová dystrofia a iné neliečiteľné ochorenia) trávia veľa času v nemocniciach či na rehabilitáciách a pomaly strácajú nádej, že bude lepšie. Preto sa snažíme plniť ich želania, aby sme ich povzbudili, dodali im nádej, potešili ich. Lekári liečia ich telo, my sa zase snažíme potešiť ich dušu.

Plníte deťom ich želania v poslednom štádiu choroby? Na čo kladiete dôraz v komunikácii s deťmi?

Plníme želania všetkým ťažko chorým deťom, ktoré nám napíšu, ale len jedno – také najväčšie, najkrajšie, niečo po čom dlho túžia a kvôli chorobe to nemôžu mať alebo im to nemôže byť umožnené. V prípade, ak sa dieťaťko dostane do posledného štádia choroby, vieme mu splniť želanie aj druhýkrát. Je ťažké vidieť dieťa, ktoré niekedy vyzerá takmer v poriadku a vy viete, že má pred sebou tri týždne života. Človek sa ťažko ubráni ľútosť... Ale žiaľ, zmeniť osud nevieme, len dieťa poteši v poslednej chvíli. Aj to je niekedy dosť veľa – vidieť dieťa, ktoré sa dlho trápi, ako sa zrazu usmieva a je aspoň chvíľu šťastné.

Aké máte skúsenosti, čo si želajú deti najčastejšie? Aké sú ich želania? V čom sú detské túžby odlišné od tých dospeláckych?

Želania detí sú rôzne: malé deti snívajú najčastejšie o hračkách,

Splnený sen – byť princeznou – kupovali sme pekné šaty pre Simonku.

sedacích vakoch, DVD prehrávačoch, väčšie o trampolínach, počítačoch. Časté sú aj výlety – plnili sme výlet do Paríža, Londýna, na zápas FC Liverpool, ale i stretnutie s pápežom či mnohými slovenskými celebritami. Detským snom sa medze nekladú. Detské túžby sú čisté, jednoduché – nedávno sme napríklad mali dve dievčatká, ktoré chceli byť princezníčkami, a tak sme im kúpili krásne princezníckovské šaty.

Majú nevyliciteľne choré deti nejaké posledné detské želania? Po čom túžia napriek svojej chorobe? Ktoré z nich vám utkveli najviac v pamäti?

Najšľachetnejší sen bol, keď zomierajúca 18-ročná Zuzka vysnívala nábytok do izby pre súrodencov, aby im ostala na ňu pamiatka. Tri roky si totiž kvôli jej liečbe nemohli nič kúpiť, všetky peniaze šli na ňu. A ona im to nezabudla. Krásny sniček bol aj ten, keď trojročná Simonka mala pred sebou už len tri týždne života a jej maminka nám napísala, že sa chce „kúpať“ v guľkách. Keď sme bazén s guľkami priniesli, strašne chutne sa smiala a váľala sa v nich, a jej maminka nám povedala: „Presne toto som ešte chcela. Vidieť ju ešte smiať sa, a tak si ju navždy zapamätať. Lebo v nemocnici sa nikdy nesmiala...“

Založili ste aj druhý portál „Nezabudneme.sk“, ktorý je venovaný na pamiatku deťom, ktorým ste splnili sen a oni tento svet opustili. Prečo ste založili aj tento druhý portál a aké boli vaše zámery?

V Čechách podobný portál funguje a u nás nie. Keď rodič príde o dieťa, je to pre neho strašný šok a kladie si otázky, na ktoré nevie odpovedať. Okolie zase premýšľa, ako mu pomôcť, čo povedať, a niekedy povie aj nevhodné slová. Preto si myslím, že portál, kde rodičia môžu nájsť praktické rady, rozprávať sa medzi sebou, vyžalovať sa jeden druhému, môže byť pre nich významnou pomocou. Aj pre nás – pre tých, čo nevieme, čo povedať, ako zareagovať.

Hovorí sa, že „čas všetko zahojí“, platí to aj pri strate dieťaťa? Ako sa s tým rodičia vyrovnávajú? Dá sa s tým zmieriť, alebo sa to dá iba „prežiť“?

Ak môžem povedať z praxe, väčšina rodičov hovorí, že sa z tejto bolesti nedá dostať, že sa nedá zabudnúť a bolesť nikdy neprejde. Dá sa len naučiť sa s ňou žiť a nejakou prežiť...

Smrť vlastného dieťaťa určite prináša rodičom plno bolesti. Môže byť aj umieranie detí „krásne“ a dôstojné?

„Želám si vidieť radosť v očiach pri splnení detských prianí“

Uvedomujú si deti posledné dni svojho života – je to iné ako u dospelých a v čom?

Umieranie môže byť krásne a dôstojné. Myslím, že výstižne som ho opísala v mojej knihe Ema, ktorá sa venuje dieťaťku, čo zomiera na rakovinu. Keď kedysi človek zomiera, stála okolo neho celá rodina. Každý mu povedal niečo na rozlúčku, pošepkal pár milých slov, stisol ruku. Dnes často zomierame sami v nemocniciach. Chorým ľuďom sa vyhýbame, hovoríme, že „nechceme vidieť, ako trpia“ alebo že si ich „chceme zapamätať takých, akí boli.“ A tak ich vlastne odpišeme ešte zaživa. Nie je to podľa mňa správne.

Povedzte nám tri príbehy detí, ktorým ste splnili ich posledné želania – čím boli pre vás výnimočné?

Plnili sme teraz dvom chlapcom na vozíčku let vrtuľníkom. Bolo úžasné vidieť, ako sa tešia, smejú, ako si užívajú let. Tieto zážitkové sny bývajú úplne najkrajšie. Ďalším snom boli princezníckovské šaty pre krásne dievčatká – jedno z onkológie, druhé čakajúce na operáciu nožičky. Obe boli ako vystrihnuté z rozprávky. A tretí sen – práve ideme odniesť bubon pre nevidiaceho chlapca na vozíčku. Každý zvuk ho zaujíma, bubnovanie ho láka, pretože je to zvuk, ktorý vydáva on sám a to sa mu ráta. Verím, že sa bude veľmi tešiť aj on.

Do akej miery vás vaša práca ovplyvňuje aj v súkromí a opačne? Ako sa vyrovnávate so záťažou, ktorá prácu s umierajúcimi prináša, keďže s nimi máte blízky, ľudský vzťah?

Ja to beriem tak, že my ideme robiť radosť. Ideme potešiť dieťa v chorobe, a teda je to pozitívny pocit. Iné je, keď nám potom zavolajú rodičia a dajú vedieť, že dieťa zomrelo. Človeka to zasiahne vždy, či chce, či nie. Raz sa mi stalo, že som volala nadšená maminke jedného chlapca, že tento týždeň mu ideme plniť sen. Na druhej strane linky ostalo ticho. Šípila som, že to asi nie je dobré. Maminka povedala len: „Je mi to ľúto, ale on... včera zomrel.“ Bola som v šoku, nevedela som, čo povedať. Prv nadšenie, že mu ideme plniť sen, a zrazu táto nečakaná správa. Veru som ani nevedela, ako reagovať. Aj doma často spomínam niektoré deti, príbehy... Už si zvykli a vždy si ma trpezlivo vypočujú.

Blížia sa Vianoce – máte vy v súvislosti s vašou prácou nejaký nesplnený sen?

Ja si sny plním priebežne, ako sa dá. Splnila som si sen pomáhať chorým deťom, aj sen urobiť stránku pre rodičov

Zuzana Smatanová plní sen chorého Maxa, aby mohol s ňou spievať na pódiu. Soňa Rebrová je na snímke upravo.

zomierajúcich detí. Práve mi vychádza nová kniha Miluj ma, ak to dokážeš – aj tento sen sa mi splnil... Veľmi však túžim po tom, aby sme v ŽELAJ SI mali pravidelných darcov, ktorí by prispievali hoci po pár eur mesačne a my sme tak mali dosť peňazí na to, aby sme mohli potešiť deti a nemuseli na splnenie sna čakať niekedy aj niekoľko mesiacov. No a môj najväčší sen je, nech to znie ako kliše, aby sme boli zdraví. Moja sestra sa narodila s Downovým syndrómom, a tak viem, čo je to mať choré dieťa v rodine. Polovica rodiny mi zomrela na rakovinu. A preto si vážim každý deň, ktorý prežijeme s rodinou v zdraví a verím, že to tak ostane.

Pripravila Zuzana Voštenáková

Simonka, ktorá sa túžila kúpať v guľkách. Rodičom lekári práve povedali, že má pred sebou tri týždne života. Presne po troch týždňoch zomrela.

Predstavujeme Vám pohrebne služby pôsobiace v Prešove, Sabinove a okolí, ktoré sú členom SAPaKS. Svojimi 37 ročnými skúsenosťami vedia pomôcť zákazníkom s rôznymi požiadavkami. Disponujú štyrmi vozidlami, ktorými zabezpečia prevozy aj z iných krajín, pracujú NONSTOP a sú tu stále pre kohokoľvek, kto bude potrebovať ich služby. Zhovárame sa s pánom Marekom Kolarčíkom, spolujajiteľom pohrebných služieb ERA.

Mohli by ste nám priblížiť vznik vašej firmy ERA? Kolkoročné sú vaše skúsenosti v pohrebníctve? V ktorých mestách, či okresoch verejnosti ponúkate a zabezpečujete vaše služby?

Naša pohrebná služba ERA vznikla 1. 9. 2002 ako rodinná firma, ktorej cieľom je zabezpečiť poslednú rozlúčku so zomrelým na profesionálnej úrovni. Pôsobíme v okresoch Prešov, Sabinov a v okolí a spravujeme niekoľko desiatok cintorínov. Naša prevádzka sa v Prešove nachádza na Krátkej ulici č. 7 pri mestskom cintoríne. K pohrebnej službe sme sa dostali cez môjho otca, ktorý v oblasti pohrebníctva pracuje už od roku 1976. Začal ako šofér pohrebného vozidla, neskôr sa prepracoval na správcu, resp. vedúceho pohrebných služieb v meste Sabinov, a nakoniec vybudoval vlastnú súkromnú firmu. Takže dá sa povedať, že v tejto oblasti máme 37 ročné skúsenosti, ktoré sa pri každodennej práci snažíme využiť čo najlepšie.

Čo všetko obsahuje vaša ponuka a s čím sa na vás môžu zákazníci obrátiť?

Firma ERA sa zaoberá pohrebnými službami, čo znamená prevozy zosnulých, úprava nebohých, predaj rakiev, doplnkov, tylových prikrývkov, umučení, drevených križov, štítkov na križ, ozdobných urien, parte či kvetinovej výzdoby. V pohrebníctve ERA vieme zabezpečiť pozostalým kompletné pohrebné a cintorínske služby. Po podpísaní splnomocnenia sa vieme postarať o všetko, čo je potrebné, napríklad aj o profesionálnu úpravu zomrelých. Zabezpečujeme obrady s následným spopolením v košickom krematóriu. Dokážeme nepretržite zabezpečiť prevozy nebohých, ako aj prevozy do a zo zahraničia, letecké transporty... V podstate vieme vyhovieť všetkým požiadavkám náročných zákazníkov, ba dokonca aj pomôcť sociálne slabším rodinám. Máme zabezpečenú externú firmu, ktorá pre nás

Prevádzka v Prešove sa onedlho zmení. Začiatkom budúceho roka by sme mali mať dokončenú a skolaudovanú novostavbu prevádzkovej budovy pohrebnej služby s najmodernejším vybavením – chladiacim a mraziacim zariadením, výstavnou miestnosťou...

Marek Kolarčík

zabezpečuje kamenárske práce. Takže môžeme hrdo poznamenať, že v oblasti pohrebníctva zabezpečujeme nepretržite úplne všetko podľa požiadaviek zákazníka.

Ako si spomínate na svoje začiatky?

Pohrebníctvo pre nás neznamena prácu, ale poslanie. Začiatky sme mali naozaj ťažké, keďže po založení našej súkromnej firmy boli v malom meste už dve pohrebné služby. Konkurencia bola veľká, ale snažili sme sa našim prístupom a poctivou prácou vybudovať silnú a stabilnú firmu, ktorá, dnes nesie dobré meno a povest. Vo firme pracuje osem ľudí, ktorí sa podieľajú na plynulom chode firmy. Začínali sme napríklad iba s jedným autom – Škoda 1203. Po kúpe druhého vozidla vyšla novela zákona, ktorá nariaďuje chladenie v pohrebných vozoch. Preto sme si zaobstarali novšie auto značky Chevrolet Astro. To auto sa stalo našim reprezentantom, nielen preto, že je americkej výroby, ale bolo aj jediným na Slovensku.

Ako by ste reagovali na netypickú požiadavku zákazníkov? Napríklad pohreb psa, kde by mali byť aj všetky vence v tvare ich domáceho miláčika?

S takouto situáciou sme sa už stretli. Mali sme zákazníkov, ktorí si u nás kúpili detskú truhlu, aby v nej mohli pochovať svojho psa. Určite sa niektorí ľudia čudujú, pretože to nie je človek, ale domáci maznáčik, takže sa stavajú pasívne k ich pochovávaniu na cintorínoch, ale poniektorí berú svojho psa za viac ako len zviera. Tým by sme chceli poznamenať, že naozaj chýbajú zvieracie cintoríny. Ľudia sú potom nútení svojich miláčikov zakopávať v záhradách a lesoch. A čo sa týka kvetinovej výzdoby, tak vyrobíme naozaj všetko, aj atypické vence, či vence nadrozmerných veľkostí. Žiaľ, zákazníci si neuvedomujú, že sú to nepraktické veci, ktoré pri obrade zaberajú miesto a zle sa s nimi manipuluje. Tu by sme asi poznamenali pravidlo – menej je niekedy viac.

Máte nejaké novinky týkajúce sa pohrebníctva, ktoré ešte iba prichádzajú na slovenský trh, prípadne na trh v Prešove alebo Sabinove? Na čo kladiete dôraz, v čom ste lákavejší pre zákazníkov oproti ostatným?

K novinkám. Na Slovensku začína byť trendom žiadať pri pohreboch to, čo je v zahraničí. Zákazníci kladú dôraz na splnenie poslednej vôle nebohého, takže stále častejšie sa stretávame s požiadavkami, ktoré sme zatiaľ mohli vidieť len v televízii. Veľa pohrebných obradov sa už nezaobíde bez obľúbenej piesne, videoprojekcie, dychovky a podobne. V poslednej dobe začíname našim zákazníkom ponúkať pamiatkové predmety s popolom zosnulého, vďaka ktorým môžu mať pozostalí svojho zosnulého príbuzného stále pri sebe. A v atraktivnosti, sme jedna z mála firiem, ktorá zabezpečuje profesionálnu úpravu zomrelých, rôzne doplnkové služby ako farbenie vlasov, manikúra, líčenie, náhradnú zubnú výplň, a to bez príplatku. Disponujeme vlastnými stabilnými zamestnancami, čo niektorým

pohrebným službám chýba, a preto nám nemôžu konkurovať. Oproti ostatným pohrebným službám máme kvalitné technické vybavenie, a to štyri pohrebné vozidlá, dve značky Mercedes Vito, ďalej Hyundai H1 a VW Transporter 4x4, s ktorým sa dostaneme aj na menej prístupné miesta bez ohľadu na počasie.

Aké máte predstavy a plány do budúcnosti?

Plány máme veľké, ale uvidíme, čo všetko sa nám podarí presadiť. K ich realizácii potrebujeme hlavne zdravie, popri ňom už pôjde všetko. Do konca roka budeme mať spustenú novú webovú stránku, na ktorej sa ľudia rýchlejšie a prehľadnejšie dostanú k informáciám o nás, a taktiež tam nájdú celý postup pri vybavovaní pohrebu. Začiatkom budúceho roka by sme mali mať dokončenú a skolaudovanú novostavbu prevádzkovej budovy pohrebnej služby s najmodernejším vybavením – chladiacim a mraziacim zariadením, výstavnou miestnosťou, obliekarňou a možno pribudnú aj iné novinky, ale v tomto naozaj nebudeme predbiehať.

Prečo sa vaša pohrebná služba rozhodla byť členom Slovenskej asociácie pohrebných a kremačných služieb? Ako hodnotíte jej činnosť?

Takáto inštitúcia tu chýbala! Veľmi nás potešil v minulosti jej vznik. Naše pohrebníctvo v prípade nejasností vždy kontaktuje pána predsedu Ladislava Stríža, s ktorým si veci vysvetlíme. Podľa nás by mala mať táto asociácia viac členov, aby sme spoločne viacerí mohli ťahať za jeden koniec a presadiť tak to, čo naozaj potrebujeme. V blízkej budúcnosti plánujeme stretnutie priamo v Prešove a veríme, že sa zapojí viac pohrebných služieb ako doteraz. S činnosťou asociácie sme teda nadmieru spokojní a taktiež vieme, že sa za tým skrýva kopec práce a úsilia. Na webovej stránke SAPaKS sa dozvieme úplne všetko – nielen aktuálne problémy, ale aj čo pripravuje ÚDZS, zoznam členov, novinky z výstav, zasadnutí...

Aké máte ohlasy na magazín Slovenské pohrebníctvo? Čo by ste mu zaželeli do najbližších čísel a rokov?

My ako rodinná firma pohrebníctvom žijeme, a preto nás baví listovať Slovenské pohrebníctvo. Vďaka nemu sa dozvedáme veľa nových informácií, zisťujeme aktuality o iných pohrebníctvach... Je tam mnoho zaujímavých článkov, ku ktorým sa človek len tak ľahko nedostane. Teda Slovenské pohrebníctvo hodnotíme kladne. Prajeme mu hlavne veľa vydaní, aby nám, pohrebníctvam, prinášal informáciami preplnené články. Veľa úspechov želáme aj celému tímu, všetkým, ktorí sa podieľajú na príprave a tvorbe tohto magazínu.

S Marekom Kolarčíkom sa zhovárala Bc. Helena Schusterová, fotografka poskytla Pohrebná služba ERA

Terajšia vzorková miestnosť s tovarom pre kvetinovú výzdobu a doplnky. Ponuka sa v nových priestoroch rozšíri.

Slovenská asociácia podala trestné oznámenie

Dňa 28. októbra prijala Generálna prokuratúra SR trestné oznámenie o týchto nižšie uvedených skutočnostiach

Slovenská asociácia pohrebných a kremačných služieb zažívala posledný polrok tohto roka pomerne veľké pracovné vyťaženie. Jedným z dôvodov bol aj fakt, že sme boli upozornení na niektoré nekalé podnikania v oblasti pohrebných služieb. Na základe listov práve od vás, našich čitateľov, ale hlavne od pohrebných služieb, sme v máji tohto roka narazili na drzosť, dovolím si povedať, hádam najväčšieho stupňa s akou sme sa v posledných desiatich rokoch stretli.

Na prvý pohľad banálna služba, ktorá mala napomáhať pri riešení vývozu obhliadajúceho lekára k miestu a bydlisku zosnulého, financovaná Úradom pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou. Pri podrobnejšej analýze sme zistili fakty, ktoré ohromujú aj najväčšiu fantáziu u korupcií služieb na získanie zákazky od pozostalých. S najväčšou pravdepodobnosťou, organizovaná skupina tzv. podnikavcov založila dopravnú službu s názvom KORONER s.r.o. Prekvapenie nás čakalo, keď sme zistili, že majiteľom uvedenej s.r.o. je bývalý zamestnanec istej pohrebnej služby, ktorej práve končí zmluva na vývoz zosnulých pre ÚDZS! Fakturácie za uvedenú službu boli mlhavo nejasné a rozdávanie vizitiek pod hlavičkou ÚDZS i odporúčania na jednu cieľnú pohrebnú službu mali za následok, že privádzali do omylu pozostalých. Tí postupovali podľa pokynov „šoféra dohadzoča“ a pri zabezpečovaní pohrebu prichádzali k ním odporúčanej pohrebnej službe.

Napriek našim upozorneniam a písomným výzvam nadriadenému orgánu ÚDZS, že ide o účelovo založenú službu úzkou skupinou ľudí so špekulatívnym zámerom, uviazla komunikácia na mŕtvom bode. Naopak boli sme dôrazne upozornení na možnosť začatia právneho procesu voči nám, za osočovanie a poškodzovanie dobrého mena organizácie zastrešujúcej uvedené služby. Odvysielaná reportáž v televíznych novinách 8. októbra na TV Markíza nám však potvrdila, že naše podozrenia a dôkazy, ktoré nám boli zaslané doporučene sú relevantné.

Po analýze s právničkou SAPaKS, asociácia podala dňa 28. októbra trestné oznámenie na Generálnu prokuratúru SR, ktorá podanie po preskúmaní prijala. To, že účelovo založená firma KORONER s.r.o. mala zastrešovať služby na celom území Slovenska, naznačoval prístup niektorých vysoko postavených vedúcich funkcionárov v uvedenej oblasti, spočívajúcich v tzv. blízkych kamarátskych vzťahoch s majiteľom pohrebnej služby. Čerpanie nemalých finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu na činnosť tejto služby je hádam naozaj nepotrebný luxus. Doprava obhliadajúceho lekára ÚDZS na miesto úmrtia sa dá riešiť aj iným spôsobom.

Žeby dopravou už jestvujúcich troch zazmluvnených dopravcov sanitných vozidiel?

Ladislav Stríž, predseda SAPaKS

II. ročník medzinárodnej výstavy pohrebníctva

6. - 8. 11. 2014 - EXPO CENTER - TRENČÍN

Kamenárstvo - fotokeramika

DRAGO 0903 718 032

prevádzka Ružinovský cintorín

Priekopnícka 23, 821 06 Bratislava

Pohrebné služby LAuK

Jednotka na celom území okresu Žilina

Európska kvalita

Pohrebné i cintorínske služby

www.lauk.sk

Nepretržitá služba: **0905 431 389**
Kancelária: **41/568 33 34**

NEZÁBUDKA

POHREBNÉ SLUŽBY
SPRÁVA CINTORÍNOV
ŽIAR NAD HRONOM - KREMNIČA
0910 9999 50 0903 508 274

Pohrebná služba SENEK
- Nádaský

Garancia najnižšej ceny

Kontakt: 02/ 4592 3330
NON STOP: 0903 469 523

Farské námestie 16, Senec
www.pohrebnaslužbasenec.sk

Tvorba webstránok na kľúč

- ▶ Redakčný systém
- ▶ Intranetové aplikácie
- ▶ Audit stránok
- ▶ Online marketing

www.aglo.sk

KAMENÁR®

12. VÝSTAVA KAMEŇOPRIEMYSLU A GEOLÓGIE

Po minuloročnom úspechu pripravujeme aj v roku 2014 prehliadku toho najlepšieho z kamenárskeho remesla. Širokú ponuku výrobkov z kameňa, sakrálnych pamiatkových ozdôb doplnia stroje a zariadenia na opracovanie kameňa. Okrem prírodného nebude chýbať ani umelý, technický kameň.

Zámerom výstavy je umožniť stretnutie tuzemských a zahraničných kamenárov na jednom mieste s cieľom odprezentovať novinky z odboru.

Odbornosť výstavy zaručuje záštita, ktorú každoročne preberá Ministerstvo životného prostredia SR.

Prezentáciu vystavovateľov doplní odborný sprievodný program, v rámci ktorého môžu návštevníci získať nové poznatky z kamenárskeho odboru.

Na základe veľkého záujmu o minerály pripravujeme súbežne s výstavou **KAMENÁR 2. ročník Burzy minerálov, fosílií a drahých kameňov.**

6. – 8. 3. 2014

Výstavisko Trenčín

EXPO CENTER a.s.
Pod Sokolicami 43, 911 01 Trenčín
tel.: 032-770 43 34 · 0948-10 44 84

www.expocenter.sk

Ministerstvo životného prostredia
Slovenskej republiky

organizátor

